

ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ПАМ'ЯТКООХОРОННИХ РОБІТ НА ПЛІСНЕСЬКОМУ АРХЕОЛОГІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ВОСЕНИ 2016 Р.

Андрій Филипчук

*КЗ ЛОР “Адміністрація історико-культурного заповідника
“Давній Пліснеськ”
вул. В. Винниченка, 14, м. Львів, 79008, e-mail: archandrij@ukr.net*

Публікуються основні результати пам'яткоохоронних досліджень, проведені на Пліснеському археологічному комплексі восени 2016 р.

Ключові слова: Пліснеський археологічний комплекс, Пліснеськ, археологічні дослідження, пам'яткоохоронні роботи, слов'янський період, давньоруський період.

Восени 2016 р. археологічною експедицією Історико-культурного заповідника “Давній Пліснеськ” під кер. А. Филипчука проводилися пам'яткоохоронні дослідження на місці ділянок Пліснеського археологічного комплексу, поруйнованих у зв'язку із вийманням кабелю зв'язку (ур. “Високе городиско”, “Кицарки” та “Побіч”) (рис. 1)*. Завданням експедиції було вивчення поширення культурного шару, а також поруйнованих деструкцій об'єктів.

В результаті археологічних робіт (*розкопи III, IV; траншеї I–III*) було віднайдено багато рухомого матеріалу, а також зафіксовано чимало нерухомих об'єктів. Нумерація розкопів, траншей та контрольних зрізів, закладених у процесі рятівних досліджень восени 2016 р. відштовхувалася від порядку нумерації розкопів, закладених протягом літнього польового сезону цього ж року.

***

Розкоп III закладено на території північно-східної частини високого плато Пліснеського археологічного комплексу на ділянці № 5 кабельної траншеї (див. рис. 1). Він розташовувався за 14,5 м на захід від краю траси Золочів-Броди (проходила праворуч від розкопу) та за 54 м на південь від охоронного чавунного знаку пам'ятки археології (знаходиться за 8–9 м на південь від польової дороги, що відходить від згаданої траси). У цій ділянці городища домінували переважно східні схили.

В окремих місцях ділянки № 5 кабельна траншея дещо розширювалася від звичних метрових по ширині розмірів, в результаті чого було поруйновано деякі

---

* Участь в археологічних роботах також брали *Б. Завітій* (завідуючий науково-дослідного відділу Заповідника), *Б. Гринюка* (науковий співробітник Заповідника) та *Д. Сліпчишин*.

об'єкти. Зокрема, на місці закладання розкопу III, ще під час огляду зазначеної ділянки траншеї вдалося зафіксувати скупчення кераміки, вугілля та вимазки, а також безліч значною мірою обпалених каменів, очевидно від опалювального пристрою (пічки-кам'янки). Саме тому, головна мета робіт полягала у проведенні рятівних досліджень ймовірного заглибленого житла. Для цього, паралельно до кабельної траншеї (кв. А–В 1), а також на її місці (кв. А–В 1'), заклали розкоп III, загальною площею 18 м² (рис. 2–6).

Після зняття дернового шару (товщ. 0,04–0,05 м) проводилися регулярні зачищення досліджуваної площі. Фіксація культурних нашарувань та деструкцій об'єктів велися відносно рівня сучасної та, по-можливості, й тогочасної поверхні. Враховувався також абсолютний рівень, прокладений через найвищу відмітку досліджуваної площі. Відбір рухомого матеріалу здійснювався як із заповнення об'єктів, так і безпосередньо “in situ”. При цьому, лише матеріали здобуті в останній спосіб, залучалися для датування зафіксованих споруд*.

Стратиграфічні нашарування у цьому місці городища були представлені: чорними суглинками (колишнім орним, а нині – гумусово-акумулятивним шаром), чорними суглинками, чорними “масними” суглинками, лесоподібними породами із світлішим та темнішим відтінками, а також верствами перевідкладених на основі названих шарів ґрунтів, що складали заповнення зафіксованих заглиблених споруд (рис. 3–6). Перші два горизонти репрезентовані двома верствами чорних суглинків, перша з яких – колишній орний, а нині гумусово-акумулятивний шар (до 1965 р. зазначена ділянка городища розорювалася). Товщина кожного з горизонтів коливалася від 0,10 до 0,40 м у різних частинах розкопу. Нижче залягав шар чорних “масних” суглинків, товщ. від 0,05 до 0,30 м. Цей горизонт зафіксовано в усіх стратиграфічних зрізах розкопу, за винятком квадрату В 1' (стратиграфічний зріз А–А1 – північна стінка розкопу III (див. рис. 3), де шар чорних суглинків відразу переходив у лесоподібну породу темнішого забарвлення. Останній горизонт проступав з гл. 0,40–0,80 м від рівня сучасної поверхні, а з глибини 1,30–1,60 м поступово набував світлішого відтінку (верства лесу із світлим відтінком).

Ще до виявлення верхніх чітких контурів об'єктів, у верхніх напластуваннях (на гл. 0,20–0,40 м) по всій площі розкопу вдалося зафіксувати доволі численний керамічний матеріал слов'яно-руського часового діапазону. Мова, зокрема, йде про фрагменти вінець, верхніх частин, боковин, денець та придонних частин кружальних посудин Х–ХІІІ ст. Текстура керамічних виробів другого періоду райковецької культури (Х ст.) виявилася переважно супісковою, із домішками дрібного, середнього та великозернистого піску і, навіть, жорстви. Випал таких екземплярів відносно хороший (водночас, керамічні фрагменти нерідко характеризувалися не найкращою збереженістю). У стінках екземплярів інколи спостерігалися сліди чорного димлення.

---

* Аналогічна методика польового пошуку застосовувалася під час дослідження у розкопі IV та траншеях I–III.

Кераміка XI ст., а особливо XII–XIII ст., характеризувалася більш якісною текстурою керамічного тіста, хоча й тут інколи проступали доволі великі домішки великого піску і навіть жорстви. Випал такої кераміки доволі хороший; особливо це стосується другого періоду давньоруської культури (XII–XIII ст.). Серед матеріалів XI ст. зустрічалися ще чорнодимлені зразки, у той час, як пізніші екземпляри часто були редуковані. Інколи верхні частини горщиків і навіть боковин прикрашалися лінійним рифленим орнаментом. Окрім кераміки у кв. Б 1 на гл. 0,20–0,40 м було віднайдено кілька фрагментів тваринних кісток. Рідше зустрічалася глиняна вимазка, дрібне (0,05×0,10 м) та середнє (0,15×0,30 м) каміння.

Об'єкт № 1 зафіксовано у кв. А–В 1–1' (див. рис. 2, 3). Він репрезентований частиною житла заглибленого типу із пічкою-кам'янкою. На основі спостережень над північною стінкою розкопу III (зріз А–А1), а також планіграфічних й мікстратиграфічних спостережень, можемо говорити, що рівень виявлення (гіпотетичний рівень денної поверхні об'єкта) розпочинався з відмітки 0,55–0,65 м від сучасної поверхні. Максимальна глибина заглибленого котловану складала близько 1,10 м від рівня виявлення та 1,65 від рівня сучасної поверхні. Можна припустити, що рівень денної поверхні заглибленого житла міг бути розораний пізньосередньовічною оранкою.

Повністю відкрита східна стінка об'єкту № 1 мала довжину 3,50 м. Інші стінки споруди були відкриті лише частково: виявлена довжина північної сторони – лише 1,10 м, а південної – 3,65 м (обома сторонами об'єкт заходив у північну стінку розкопу). У кв. А–В 1' заглиблене житло частково було поруйноване траншеєю: мова почасти йде й про долівку споруди (хоча, під час виймання кабелю, екскаватор у середньому заглиблювався до гл. 1,00–1,20 м; однак, тут він пройшовся дещо глибше). Зважаючи на це, опалювальний пристрій у вигляді деструкції пічки-кам'янки краще зберігся у кв. Б–В 1 і лише частково у кв. В 1' (північно-східний кут житла). Деструкції печі, які були представлені опаленим камінням переважно середніх та малих параметрів, дещо видовжено протягалися по лінії північний схід – південний захід (2,00×0,80 м). На нашу думку, пічка була поруйнована саме при закладанні дещо пізнішого об'єкта № 4 у східній стінці котловану зазначеного житла. Саме тоді було розібрано частину опалювального пристрою, камені з якого траплялися у верхніх горизонтах заповнення житла на гл. 0,55–0,75 м у кв. А–Б 1 (усі камені, що були зафіксовані тут, хоча й мали сліди опалення, залягали у заповненні споруди і не складали жодних конструкцій).

Ближче до західного краю південної стінки житла на гл. 1,55 м зафіксовано невеликий фрагмент горілої дерев'яної плахи (0,35×0,10 м). Зважаючи на відсутність ямок від стовпів по краях котловану споруди, можна припускати зрубну конструкцію її стін.

Долівка житла доволі гарно простежувалася під заповненням споруди і була виражена горілим вугільно-зольним прошарком.

Заповнення споруди вказує на ймовірний одноактний процес засипання: жодних лінзоподібних, прогннутих до центру об'єкту прошарків (що притаманні для поступового “запливання” заглибленого котловану) не простежувалося. Доволі чітко заповнення житла репрезентовано у зрізі східної стінки розкопу

(А–А1) (рис. 3). Тут чітко видно, що верхня частина заповнення репрезентована шаром перевідкладених чорних “масних” суглинків, почасти із вкрапленням лесу (товщ. від 0,20 до 0,60 м); нижче залягали дві верстви перевідкладених чорних суглинків із різними відтінками та різним складом перемішаного лесу (товщ. 0,20–0,50 та 0,30–0,50 м відповідно). У кв. А 1' зустрічалася ще й скупчення більш чистого перевідкладеного лесу світлого відтінку (товщ. до 0,68 м).

Усі горизонти заповнення житла, за винятком перевідкладеного прошарку лесоподібної породи, характеризувалися значним вкрапленням вугілля, вимазки та кераміки. Щодо останньої, то вона, зокрема, траплялася у кв. Б 1, на гл. 0,90–1,20 м (фр. вінець та боковин кружальних горщиків др. пол. – кін. XI – поч. XII ст. (рис. 34–1–3), у кв. В 1 на гл. 1,10 м (фр. боковини кружальної посудини XI ст.). В наддолівковому шарі кераміка була зафіксована у кв. Б 1–1' на гл. 1,30–1,40 м (фр. придонної частини горщика XI – поч. XII ст., вінець горщика XII ст. (рис. 34–4), у кв. В 1 на гл. 1,35 м (фр. верхньої частини та боковини кружальних посудин XI – поч. XII ст.). Особливої уваги заслуговує матеріал із долівки житла. Тут, у кв. А 1 на гл. 1,40 м віднайдено фрагмент придонної частини кружальної посудини, виготовленої із супіскової текстури керамічного тіста із домішками дрібного піску (та вкрапленнями жорстви). Фрагмент виявився редукованим та датований “у цілому” XI – поч. XII ст. Схожій текстури тіста виявився фрагмент боковини іншої посудини XI ст. з зазначеного місця (кв. А 1, гл. 1,40). Йому було притаманне димлення. Зважаючи на все вищеописане, а також стратиграфічні спостереження та факт “врізання” пізнішого об’єкту № 4 в об’єкт № 1, час припинення функціонування останнього можна віднести до рубежу XI/XII ст.

Об’єкт № 2 було зафіксовано у кв. В 1 (рис. 2, 4, 6). Це – невеликий край заглибленої у ґрунт споруди. Максимальна протяжність об’єкту в східній стінці розкопу (зріз Г–Г1) складає 1,90 м, а у південній (зріз Б–Б1) – 0,55 м. Споруда фіксувалася вже з гл. 0,30–0,45 м від рівня сучасної поверхні. Її заповнення репрезентоване прошарками переважно із перевідкладених чорних “масних” суглинків із включенням вугликів та вимазки, максимальною товщ. 0,55 м.

Безсумнівно, судити про функцію чи конструкцію даної споруди наразі зовсім неможливо. Проте, можна висловити деякі судження про хронологію об’єкта. Так, у кв. В 1, на гл. 0,80–1,00 м, практично у наддолівковому шарі споруди, вдалося відшукати фр. придонної частини кружальної посудини із супісковою текстурою керамічного тіста та домішками дрібного і середнього піску. Екземпляр характеризується слабкою редукцією і попередньо віднесений до XII ст. Тим же періодом, загалом, попередньо слід датувати досліджуваний об’єкт.

Об’єкт № 3 виявлений у кв. А 1 (рис. 2, 4, 5). Верхні контури цієї частини заглибленої споруди простежувалися з глибини 0,40–0,45 м від сучасної поверхні, а максимальна глибина – 0,90 м. Максимальна протяжність споруди у західній стінці розкопу (зріз В–В1) – 1,45 м, у південній стінці (зріз Б–Б1) – 1,32 м. Заповнення об’єкту репрезентоване переважно перевідкладеними чорними “масними” суглинками із включенням вугілля та кераміки. Між іншим, рівень виявлення цього об’єкту, як і попереднього, відповідає початку верстви чорних

“масних” (не перевідкладених) суглинків. У заповненні споруди на гл. 0,85 м віднайдено фр. боковини кружальної посудини. Текстура керамічного тіста екземпляра супіскова. Присутні домішки середнього піску, рідше жорстви. Фрагмент віднесено до XII–XIII ст. У рамках цього часу слід датувати сам об'єкт № 3. Щодо його призначення наразі сказати що не будь важко.

Об'єкт № 4 зафіксований у кв. В 1 (див. рис. 2). Він репрезентований звичайною побутовою давньоруською глинобитною пічкою, устям повернуту в сторону котловану заглибленого житла – об'єкту № 1. Жодних деструкцій наземної будівлі, до якої б могла відноситися пічка, не віднайдено (зокрема, у стінках розкопу такі ймовірні деструкції зовсім не простежувалися). Тому, наразі можна говорити про пічку, як самостійний об'єкт.

Глинобитна пічка була закладена на лесоподібній породі і дещо врізана у східну стінку об'єкту № 1 – заглибленого житла. Оскільки устя опалювального пристрою, як уже зазначалося, були повернуті у сторону котловану об'єкту № 1, а саме тут розташовувалося піч-кам'янка заглибленого житла, то під час закладання і функціонування глинобитної печі, верхню місцеву частину печі-кам'янки було розібрано, а каміння переміщено зовсім поблизу у кв. А–Б 1 на гл. 0,55–0,75 м. Можливо, у такий спосіб можна було покращити підхід до обслуговування глинобитної печі (?). Якогось помітного “вкопу” у заповнення житла не спостерігалось. Припускаємо, що нефункціонуючий на зламі XI/XII ст. котлован житла міг стати об'єктом для закладання глинобитної пічки. Формування ж заповнення самого житла могло відбуватися опісля припинення функціонування зазначеної глинобитної пічки. Саме цим можна пояснити потрапляння у наддолівковий шар та інколи й на долівці житла кераміки як XI так і поч. XII ст. Безсумнівно, що згідно стратиграфічних спостережень, об'єкт № 4 – пізніший за об'єкт № 1.

Від самої глинобитної пічки зберігся завал склепіння й стінок, а також добре пропалений черінь. Максимальний діаметр печі – 1,10 м, а протяжність від збереженого устя пристрою до протилежного краю – 0,75 м. Черінь печі знаходився на гл. 1,00 м від рівня сучасної поверхні. Під час його розчищення виявлено численні керамічні фрагменти. Мова, зокрема, йде за фрагменти боковин, верхніх частин та вінець (рис. 34–5–6) кружальних горщиків. У супісковій текстурі керамічного тіста домінує переважно середній пісок (хоча мають місце й включення великозернистої фракції). Окремі фрагменти керамічних посудин редуковані, інші – мають сліди димлення. Доволі часто екземпляри були прикрашені лінійним рифленим орнаментом. Щодо вінця, то вони ще манжетоподібні (т.зв. “пізній” манжет), але й зустрічається помітна закраїна під покришку.

На основі аналізу керамічних комплексів можна говорити, що час функціонування об'єкту № 4 міг припадати приблизно на період кін. XI – поч. XII ст. Щодо призначення печі, то іншого пояснення аніж звичайна побутова функція, наразі ствердити неможливо.

Таким чином, у розкопі III вдалося зафіксувати житло заглибленого типу (зламу XI/XII ст.), дещо пізнішу глинобитну піч (ближче до поч. XII ст.), а також невеликі частини ще двох заглиблених у ґрунт споруд наразі невідомого призначення: об. № 2 (XII ст. ?) та об. № 3 (XII–XIII ст. ?).

Розкоп IV локалізувався на території північно-східної частини високого плато Плісеського археологічного комплексу, на ділянці № 4 кабельної траншеї (див. рис. 1). Він розташовувався, за 54 м на південний захід від траншеї III та за 40 м від краю траси Золочів-Броди (проходила праворуч від розкопу). У цій ділянці городища домінували схили із переважною східною експозицією.

Розкоп був закладений на місці значного скупчення керамічних фрагментів й глиняної вимазки, паралельно до кабельної траншеї (кв. А–Г 1), а також на її місці (кв. А–Г 1'). Загальна площа розкопу складає 24 м² (рис. 7–12).

Стратиграфія північної стінки розкопу (зріз А–А1) (Рис. 8) виглядає наступним чином: після дернового шару (0,05 м) поширювалися чорні (злегка опідзолені) суглинки товщ. 0,25–0,40 м; далі залягали сірі (також дещо опідзолені) суглинки товщ. 0,10–0,45 м. У кв. А–Б нижче від зазначених шарів залягав перехідний горизонт товщ. 0,55–0,85 м, під яким з гл. 1,30–1,35 м залягав лес. А ось у кв. В–Г з гл. 0,35–0,45 відразу поширювався лес. Подібна картина стратиграфії простежувалася й у інших стінках розкопу, зокрема у стратиграфічному зрізі Д–Д1 (рис. 12).

У кв. А 1, Б 1, Г 1, В 1, на гл. 0–0,40 м віднайдено фрагменти тваринних кісток (зокрема, фр. щелепи свині), а також вінець, верхніх частин та боковин кружальних посудин XI ст.

У південній частині розкопу, у кв. В–Г 1 на гл. 0,30–0,40 м віднайдено скупчення каменів, поверх яких (гл. 0,10–0,40 м) було зібрано багато кераміки. Мова, зокрема, йде за фрагменти вінець, верхніх частин та боковин, придонних частин і донець посудин XI та XII ст. (рис. 35–I-5; 36–I-4).

Об'єкт № 1 виявлено у кв. В–Г 1, на природному схилі (на лесовій основі), на гл. 0,60–0,70 м від рівня сучасної поверхні (рис. 7). Об'єкт представлений побутовою глинобитною пічкою. Її деструкції мали параметрами 1,30×0,70 м. Навколо самої печі, у верстві сірих, часто опідзолених суглинків, зафіксовано прошарки спаленини.

У заповненні завалу пічки та на її черені виявлено фрагменти вінець (рис. 37–I-2), верхніх частин, боковин, донець та придонних частин кружальних горщиків кін. XI – поч. XII ст. Усі фрагменти виготовлені на основі супіскової маси, з домішками дрібного та середнього піску. Екземпляри нерідко слабо редуковані. Вінця та верхні частини кружальних посудин часто прикрашені лінійним рифленим орнаментом. Вінця характеризуються “пізнім” манжетом, часто саме з закраїнкою під покришку. Інколи з внутрішньої сторони посудин спостерігалися сліди накипу (?).

Об'єкт № 2 виявлено у кв. В 1–1' на гл. 1,35–1,40 м від рівня сучасної поверхні (рис. 7, 8). Він представлений деструкціями глинобитної побутової пічки параметрами 1,10×0,85 м. В розвалах конструкції виявлено невеликі камені, що залягали в основі стінок та частіше – по краях пічки.

Об'єкт був “врізаний” у природний стрімкий схил, у шари перехідного горизонту та лесових суглинків. Ця “врізка” простежувалася з гл. 0,40–0,80 м від рівня сучасної поверхні. Вона представлена перевідкладеними чорними та сірими суглинками із вкрапленнями лесу; зустрічалися вуглики та вимазка. Максимальна товщ. “врізки” 0,75 м.

На черені печі віднайдено фрагмент тваринної кістки, а також фрагменти боковин, верхньої частини, вінець (рис. 37–3-4; 38–1-2) та придонних частин і донець кружальних горщиків. Текстура керамічного тіста цих екземплярів супіскова, із домішками дрібного, середнього піску, рідше великого піску, іноді навіть шамоту та жорстви. Окремі фрагменти кружальних виробів редуковані. Фрагменти вінець, верхніх частин та боковин нерідко прикрашені лінійним рифленим орнаментом. Вінця характеризуються “пізнім” манжетом із закраїною. Описаний керамічний комплекс попередньо датується кін. XI – поч. XII ст. Іноді з внутрішньої сторони посудин простежувалися сліди накипу (?).

Коротко підсумовуючи результати досліджень у розкопі IV, відзначимо наступне. Виявлені деструкції об'єктів датуються приблизно кін. XI – поч. XII ст. Жодних шлаків, або ж інших свідчень виробничої функції відкритих печей не зафіксовано. Натомість, аналіз решток об'єктів та їхніх параметрів, а головне, сліди накипу на стінках посудин й тваринні кістки із заповнення печей вказують на їхню *побутову* функцію. Важливо також й те, що жодних деструкцій об'єктів наземних споруд віднайдено не було. Отже, мова йде за окремішні побутові печі, які закладалися на стрімких природних схилах, що спускалися з високого плато Плісеська.

Траншею I було закладено на території північно-східної частини високого плато Плісеського археологічного комплексу, на ділянці № 5 кабельної траншеї (див. рис. 1). Вона розташовувалася за 14,5 м на захід від краю траси Золочів-Броди (проходила праворуч від траншеї) та за 13 м на південь від розкопу III.

На місці закладання траншеї I, у верстві виїнятого з кабельної траншеї ґрунту, вдалося виявити певну кількість решток керамічних виробів. Окрім цього, в обох стінках кабельної траншеї простежувалася “лінза” від заповнення певної споруди. Сама ж кабельна траншея у цьому місці ділянки № 5 почасти сильно відходила від традиційних метрових параметрів по ширині. Для з'ясування конструкції та часу функціонування поруйнованого об'єкту, паралельно до кабельної траншеї (кв. А–Б 1–1') було закладено траншею I, загальною площею 9,5 м². Окрім цього, на протилежній стінці кабельної траншеї, де простежувалися контури об'єкта, було закладено контрольний стратиграфічний зріз (А–А1) (рис. 13–17).

Стратиграфія нашарувань тут включала у себе наступні горизонти: чорні суглинки (раніше – орний шар), чорні суглинки, світліші та темніші за відтінком леси, а також перевідкладені чорні суглинки та перевідкладена лесоподібна порода, що складала основу заповнення виявленого заглибленого об'єкту. Горизонт чорних “масних” суглинків, який зустрічався зовсім неподалік, у розкопі III, виявився тут відсутнім. Товщина верстви чорних суглинків (колишній орний шар, а нині – гумусово-аккумулятивний горизонт) коливалася від 0,25 до 0,35 м, верстви звичайних чорних суглинків – у межах 0,10–0,50 м. Лесоподібна порода темного відтінку проступала у цьому місці городища з гл. 0,33–0,7 м, а більш світлого – з гл. 1,20 м від рівня сучасної поверхні.

У верхніх напластуваннях – тобто двох шарах чорних суглинків (кв. А–Б 1, гл. 0,20–0,30 м), під час зачистки траншеї фіксувалися численні фрагменти

керамічних посудин: вінця, верхні частини та боковини кружальних виробів. Текстура їхнього тіста була неоднаковою: усюди домінувала супіскова маса, з різними домішками – від дрібного до великого піску і навіть жорстви. Окремі фрагменти були редукованими, інші – димленими. Іноді верхні частини та боковини були прикрашені лінійним рифленим орнаментом. Загалом, тут віднайдено як керамічні фрагменти райковецької (X ст.), так і давньоруської культур (XI–XII ст.).

Об'єкт № 1 виявлено у кв. А–Б 1–1' на гл. 0,40–0,70 м від рівня сучасної поверхні, на рівні “стику” чорних суглинків та лесоподібної породи (див. рис. 13–16). Об'єкт репрезентований ровоподібним заглибленням і був лінзоподібним у січенні. Максимальна його ширина по верхніх контурах складала 2,00–2,30 м, а по нижньому заглибленні – 1,10–1,20 м. Конфігурація об'єкту дещо витягувалася по лінії північ–південь і загалом вписувався у конфігурацію місцевості (споруда розташована майже перпендикулярно до місцевого південно-західного схилу). Загальна (неповна) виявлена ширина об'єкту у зрізі А–А1 складала 1,85 м, а максимальна встановлена ширина споруди у межах розкопу складала 2,70 м.

Заповнення споруди було представлене двома верствами: перевідкладеними чорними суглинками, змішаними з перевідкладеною лесоподібною породою, та перевідкладеними, переважно лесоподібними суглинками з значно меншим вмістом чорних суглинків. Обидва горизонти були сильно насичені золою, а їхня сумарна товщина коливалася у межах 0,30–0,40 м. Максимальна глибина об'єкту складала 0,70–0,75 м від рівня сучасної поверхні.

У заповненні споруди, в кв. А 1 на гл. 0,50–0,70 м вдалося відшукати багато фрагментів боковин керамічних виробів XII–XIII ст. Текстура їхнього тіста – супіскова; присутні домішки дрібного та середнього піску, нерідко зустрічалися й більш грубі фракції – як ось великий пісок, жорства і навіть шамот. Загалом, текстура керамічного тіста була гарно виробленою, а випал кераміки – притаманний традиційним давньоруським кружальним виробам того часу. Окремі фрагменти кераміки були редуковані.

Функціональне призначення цього ровоподібного об'єкту наразі залишається загадкою. Оскільки, навіть ближче до долівки об'єкту, траплялися фрагменти керамічних виробів XII–XIII ст., то об'єкт було закладено не раніше цього часу; пізніші матеріали тут також відсутні.

Траншея II закладена на території північно-східної частини високого плато Пліснеського археологічного комплексу (ділянка № 5 кабельної траншеї), де домінували південно-східні схили (див. рис. 1). Траншея розташовувалася за 20 м на захід від краю траси Золочів-Броди (проходила праворуч від траншеї) та за 43 м на південь від траншеї I.

На місці закладання траншеї II було виявлено скупчення кераміки. Також, у двох стінках кабельної траншеї зафіксовано зріз заглибленого об'єкту (об. № 1). Траншею II (кв. А–В 1), площею 11 м², було закладено паралельно до кабельної траншеї (рис. 18–22).

Стратиграфія нашарувань у цьому місці городища представлена чорними суглинками (колишнім орним шаром), лесовими ґрунтами світлого та темнішого відтінку, перехідним ґрунтом, а також перевідкладеними шарами, на основі

описаних ґрунтів. Потужність першого з зазначених горизонтів складала від 0,25–0,40 м, нижче залягала темніша за відтінком лесова порода, яка з гл. 0,65–0,95 м від рівня сучасної поверхні переходила у леси світлішого відтінку. У стратиграфічному зрізі А–А1 (зворотна стінка кабельної траншеї) у кв. Б 1 зафіксовано “вклинення” прошарку перехідного горизонту.

По всій траншеї, у кв. А–В 1 на гл. 0,10–0,30 м зустрічалися фрагменти боковин, вінець та донець і придонної частини кружальних посудин XI та XII–XIII ст.

Об'єкт № 1 зафіксовано у кв. А–Б 1 (див. рис. 18, 19). Його верхні контури простежувалися з гл. 0,25–0,3 м від рівня сучасної поверхні (на рівні стику лесу та чорних суглинків). Як виявилось, переріз споруди гарно простежувався у стратиграфічному зрізі А–А1. Максимальна його протяжність тут складала 2,70 м.

Заповнення цього заглибленого, дещо аморфного об'єкту, складалося із двох частин: у першій частині – воно репрезентоване перевідкладеними чорними суглинками із масним відтінком, а друга частина – перевідкладеними чорними суглинками світлішого відтінку. В обох частинах заповнення спостерігалися вкраплення лесу. Максимальна глибина об'єкту від рівня сучасної поверхні у стінці кабельної траншеї (зріз А–А 1) складала 0,50 м.

На жаль, об'єкт № 1 лише частково простежувався на досліджуваній площі траншеї II. Його максимальна протяжність вздовж лінії кабельної траншеї тут складала 2,65 м, а ширина – коливалася в межах 0,10–0,30 м.

У заповненні споруди у кв. А 1 на гл. 0,40 м вдалося зафіксувати фрагмент вінець кружальної посудини (рис. 38–4). Текстура керамічного тіста екземпляра супіскова, інколи траплявся шамот. Вінця характеризувалися зникненням манжету та явною закраїнкою під покришку. Вони датуються пер. пол. XII ст. Близько цього часу датувався й сам об'єкт.

Об'єкт № 1а зафіксовано переважно у кв. Б–В 1 і лише частково у кв. А 1 (див. рис. 18, 20, 22). Його верхні контури простежувалися з глибини 0,15–0,35 м від рівня сучасної поверхні (на рівні стику лесу та чорних суглинків). Заповнення заглибленої споруди репрезентоване трьома різними прошарками перевідкладених чорних суглинків, часто із значним вмістом гумусованості (“масні” суглинки складали 2 горизонти). Усі вони мали вміст лесу. Максимальна товщина заповнення споруди – 0,20–0,38 м. Максимальна довжина споруди вздовж південної стінки траншеї II (зріз Б–Б1) – 4,25 м, а ширина – до 1,15 м. Об'єкт зорієнтований по лінії південної стінки траншеї II.

На долівці об'єкту № 1а було віднайдено фрагменти боковин, вінець (рис. 38–3) та верхньої частини кружальних посудин (кв. Б–В 1, гл. 0,50 м). Їхня текстура керамічного тіста – супіскова. Тут зустрічаються домішки переважно дрібного піску, інколи, правда, й більш грубі включення – середнього та великозернистого піску. Фрагмент верхньої частини кружальної посудини прикрашений лінійним рифленим орнаментом. Окремі екземпляри редуковані. Щодо фрагменту вінець, то він представлений дуже пізньою формою манжету. На основі зазначеного описані керамічні матеріали можна попередньо віднести до XII ст. У рамках цього часу й функціонував досліджуваний об'єкт.

Об'єкт № 2 зафіксовано у кв. А 1 (див. рис. 18, 20, 21). Верхні його контури простежувалися з гл. 0,20–0,35 м від рівня сучасної поверхні (на рівні стику лесу та чорних суглинків). Максимальна глибина об'єкту складала 0,67 м. Заповнення цієї, дещо заглибленої споруди (гл. до 0,3 м), було представлене перевідкладеними чорними суглинками та шаром перевідкладених чорних суглинків із більш темним (“масним”) відтінком. По всьому заповненні були помітні вкраплення лесу.

Загалом, об'єкт відкритий лише частково. Це – кут (?) заглибленої будівлі. Його максимальна довжина по лінії стратиграфічного зрізу Б–В1 (південна стінка траншеї III) складала 1,27 м, а по лінії зрізу В–В1 (західна стінка траншеї III) – 1,10 м.

Єдиний фрагмент кераміки з об'єкту був віднайдений у його заповненні (кв. А 1, гл. 0,40–0,60 м). Це – уламок денця кружального горщика із супісковою текстурою тіста та домішками дрібного і середнього піску. Попередньо, як і досліджуваний об'єкт, фрагмент кружального виробу віднесено до XI ст.

Таким чином, у траншеї II зафіксовано рештки трьох заглиблених споруд: об'єкт № 1 – пер. пол. XII ст., об'єкт № 1а – XII ст., об'єкт № 2 – XI ст. Конкретна функція досліджуваних споруд, у зв'язку із недостатньою відкритою площею залишається невідомою.

Траншею III закладено на ділянці № 5 кабельної траншеї, на місці скупчення кераміки та фіксації в одній з її стінок перерізів заглиблених споруд (див. рис. 1). Траншея розташовувалася за 28 м на південний захід від траншеї II та за 57 м на південний схід до знаку Золочівського лісового господарства (на повороті траси Золочів-Броди). Кабель зв'язку у цьому місці проходив південними схилами, що виходили з високого плато Плісеська.

Траншея III мала площу 14 м² (кв. А–Г 1) (рис. 23–26). У цьому місці траншея кабелю завдала значних руйнувань досліджуваним об'єктам; особливо це стосується протилежної стінки кабельної траншеї.

Нашарування в даній частині Плісеського археологічного комплексу представлені: чорними суглинками (раніше орним, а нині гумусово–акумулятивним горизонтом) товщ. від 0,10 м до 0,50 м, нижче якого залягав незначний шар сірих (інколи дещо опідзолених) суглинків товщ. 0,05–0,15 м. Нижче сірих суглинків залягала лесова порода.

По всій площі траншеї, у кв. А–Г 1, на гл. 0–0,25 м віднайдено численні фрагменти денець, придонних частин, боковин, верхніх частин та вінець кружальних посудин XI та XII–XIII ст.

Об'єкт № 1 виявлено переважно у кв. А 1 і лише дещо – у кв. Б 1 (рис. 23, 26). Це – частина заглибленої у ґрунт споруди, зафіксована на рівні сірих суглинків (0,30 м від рівня сучасної поверхні). Максимальна глибина об'єкту – 0,78 м. Об'єкт видовжений вздовж західної стінки траншеї і його виявлена довжина тут складає 2,60 м. Максимальна виявлена ширина споруди – 0,90 м.

Заповнення об'єкту (максимальною товщ. 0,55 м) репрезентоване перевідкладеними чорними і сірими суглинками темного забарвлення з незначними вкрапленнями лесу. Тут, у заповненні споруди віднайдено різночасові керамічні матеріали. Зокрема, у кв. А 1 на гл. 0,60–0,70 м відшукано фрагменти боковин кружальних посудин із супісковою текстурою тіста та

домішками великого піску та жорстви. Керамічні екземпляри переважно слабо редуковані та датуються IX ст. Тут же віднайдено фрагмент вінець та верхньої частини кружальної миски XII–XIII ст. (текстура тіста – супіскова маса, присутні домішки середнього та великого піску; екземпляр редукований) (рис. 38–5). Також, тут же відшукано фрагменти боковин кружальних посудин XII–XIII ст. із супісковою масою та дрібним піском, окремі фрагменти теж були редуковані. Можна припустити, що досліджуваний об'єкт функціонував приблизно у рамках другого етапу давньоруського періоду (XII–XIII ст.).

Об'єкт № 2 зафіксовано у кв. Б–Г 1 (рис. 23). Це – частина заглибленої споруди, зорієнтованої по приблизній лінії захід–схід. Максимальна відкрита довжина споруди складає 3,65 м, а максимальна відкрита ширина – 1,22 м. Глибина споруди – 0,65–0,70 м від рівня сучасної поверхні. Загалом, мова йде за дещо аморфне заглиблення, яке виявлено на рівні лесу на гл. 0,35–0,45 м від рівня сучасної поверхні. Заповнення споруди репрезентоване перевідкладеними чорними та сірими суглинками. Тут, у кв. Б–В 1 на гл. 0,5–0,65 м віднайдено керамічні вироби XII–XIII ст. Це – фрагменти денць і придонної частини, вінець (рис. 38–6) та боковин кружальних посудин. Текстура керамічного тіста – супіскова; нерідко у ній присутній дрібний, часто середній та рідше великий пісок; екземпляри почасти редуковані та прикрашені лінійним рифленим орнаментом.

В цілому, цим же часом (XII–XIII ст.) слід датувати досліджений об'єкт № 2.

Отже, у траншеї III зафіксовано деструкції двох заглиблених споруд: об'єкт № 1 (XII–XIII ст.) та об'єкт № 2 (XII–XIII ст.).

Окрім розкриття культурних нашарувань та об'єктів, було здійснено суцільне обстеження кабельної траншеї на предмет наявності підйомних матеріалів. Для цього, по усій її довжині було умовно виділено **5 ділянок**, де проводилося детальне виявлення рухомих матеріалів й закладалися **контрольні стратиграфічні зрізи** на предмет вивчення культурних напластувань у різних частинах пам'ятки.

Ділянка № 1. Локалізувалася по лівій стороні траси Золочів-Броди, на території нижньої (південно-західної) частини Плісеського археологічного комплексу, вздовж заплави р. Західний Бужок. Ділянка простягалася від викінчення зовнішніх оборонних рубежів слов'янського городища IX–X ст. у напрямку місцевого мосту, перед зупинкою на хут. Плісесько (див. рис. 1).

В результаті поверхневого обстеження рухомого матеріалу тут не виявлено.

Контрольний зріз I. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): дерновий шар (гл. 0–0,05 м); світлі супіски з включенням жовтого піску (гл. 0,05–0,60 м); жовта смуга піску (гл. 0,60–0,70 м); темний супісок (гл. 0,70–0,80 м); світлий супісок жовтого відтінку (від гл. 0,80 м) та вклинення білого піску (з гл. 1,00 м). Загалом, місцеві ґрунти є доволі притаманні для заплави, по якій в цьому місці городища проходила кабельна траншея (рис. 1, 27).

Ділянка № 1а. Розташовувалася у південній частині Плісеського археологічного комплексу (ур. “Побіч”). Починалася від завершення ділянки № 1, вздовж траси Золочів-Броди (по лівій стороні), поблизу місцевого

деревообробного цеху, до найближчого мосту у керунку с. Підгірці (рис. 1). У зв'язку із насиченою сучасною забудовою цієї частини хутора, виймання кабелю зв'язку тут не проводилося.

Ділянка № 2. Розташовувалася вище ділянки № 1а, від мосту до підвищення місцевих схилів, що сходили на південь від ур. “Оленин Парк” (ур. “Кецарки”) (див. рис. 1).

У процесі обстеження підйомного матеріалу тут не було виявлено

Контрольний зріз II. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): лісова підстилка (гл. 0–0,05 (0,07) м); легкі світло-сірі суглинки (гл. 0,05 (0,07) м) – 0,25 м); легкі темно-сірі суглинки (гл. 0,25–0,45 м); легкі світлі суглинки (гл. 0,45–0,70 м); чорні суглинки з вкрапленнями вапняку (гл. 0,70–1,10 м); світло-сірі суглинки (гл. 1,10 м) (рис. 1, 28)

Ділянка № 3. Локалізувалася вище ділянки № 2, переважно на південно-східних схилах, що виходили від ур. “Оленин Парк” (ур. “Кецарки”). Завершувалася у районі додаткових оборонних рубежів, що поширювалися на схід від фортифікацій ур. “Замчисько” (див. рис. 1).

Під час обстеження вдалося виявити фрагменти придонних частин, боковин і верхніх частин кружальних виробів Х–ХІІІ ст. Текстура керамічного тіста супіскова. Присутні домішки дрібного, середнього, рідше великого піску та жорстви. Окремі фрагменти редуковані. Також тут віднайдено фрагменти вінець кружальних горщиків із супісковою текстурою тіста, домішками дрібного, середнього, рідше великого піску та жорстви. Завершення вінець характеризується манжетом (Х–ХІ ст.); окремі вінця – косозрізані (ІХ ст.).

Контрольний зріз III. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): дерновий шар (товщ. 0,05 м); чорні суглинки /колишній орний шар – нині гумусово-акумулятивний горизонт/ (товщ. 0,20–0,50 м); мали місце “вклинення” світлих суглинків з вкрапленнями вапняку (товщ. 0,20 (0,30) – 0,50(0,60) м); темні суглинки з вкрапленнями вапняку (з гл. 0,50 (0,60) м) (рис. 1, 29).

Контрольний зріз IV. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): дерновий шар (товщ. 0,05 м); чорні суглинки /колишній орний шар – нині гумусово-акумулятивний горизонт/ (товщ. 0,20–0,40 м); сірі суглинки (товщ. 0,15–0,40 м); лісова порода (з гл. 0,50 (0,55) м) (рис. 1, 30).

Ділянка № 4. Розташовувалася вище ділянки № 4, і простягалася переважно на південно-східних та східних схилах, що відходять від високого плато Пліснеська (див. рис. 1).

Під час обстеження виявлено фрагменти боковин кружальних посудин, виготовлені із супіскової маси, з домішками дрібного, середнього піску, рідше великого піску та жорстви. Загалом, тут присутні фрагменти виробів Х ст. та ХІІ–ХІІІ ст.

Контрольний зріз V. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): дерновий шар (товщ. 0,05 м); темні, дещо опідзолені суглинки (товщ. 0,35 м); світло-сірі, дещо опідзолені суглинки (товщ. 0,40 м); лес (з гл. 0,70 (0,75) м) (рис. 1, 31).

Контрольний зріз VI. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): лісова підстилка (товщ. 0,05–0,07 м); темні опідзолені суглинки (товщ. 0,30–0,40 м), з цієї глибини поширювалася вапнякова порода (рис. 1, 32).

Ділянка № 5. Знаходилася вище ділянки № 4 (див. рис. 1). Цим відтинком кабельної траншеї завершувалася протяжність кабелю у межах пам'ятки (аж до завершення зовнішньої оборонної лінії на півночі Плісеського археологічного комплексу).

Контрольний зріз VII. Стратиграфія нашарувань (у послідовності): дерновий шар (товщ. 0,05 м); чорні суглинки /колишній орний шар – нині гумусово-акумулятивний горизонт/ (товщ. 0,25–0,30 м); чорні суглинки (товщ. 0,55–0,60 м); з гл. 0,85 м поширювалася лесова порода (рис. 1, 33).

***

Коротко підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що в результаті археологічних досліджень було віднайдено багато нового рухомого матеріалу, а також зафіксовано чимало нерухомих об'єктів.

У **розкопі III** було виявлено чотири об'єкти: **об'єкт № 1** (*житло заглибленого типу* зламу XI/XII ст.); **об'єкт № 2** (*заглиблену споруду* XII ст.); **об'єкт № 3** (*заглиблену споруду* XII–XIII ст.); **об'єкт № 4** – (*побутова глинобитна піч* поч. XII ст.

У **розкопі IV** виявлено два **об'єкти (№ 1, 2)** – *побутові пічки* кін. XI – поч. XII ст.

В **траншеї I** віднайдено “*ровоподібний*” **об'єкт (№ 1)** *наразі невідомого призначення*, що був закладений не раніше XII–XIII ст.

В траншеї II зафіксовано рештки *трьох заглиблених споруд*: **об'єкт №1** – пер. пол. XII ст., **об'єкт № 1a** – XII ст., **об'єкт № 2** – XI ст.

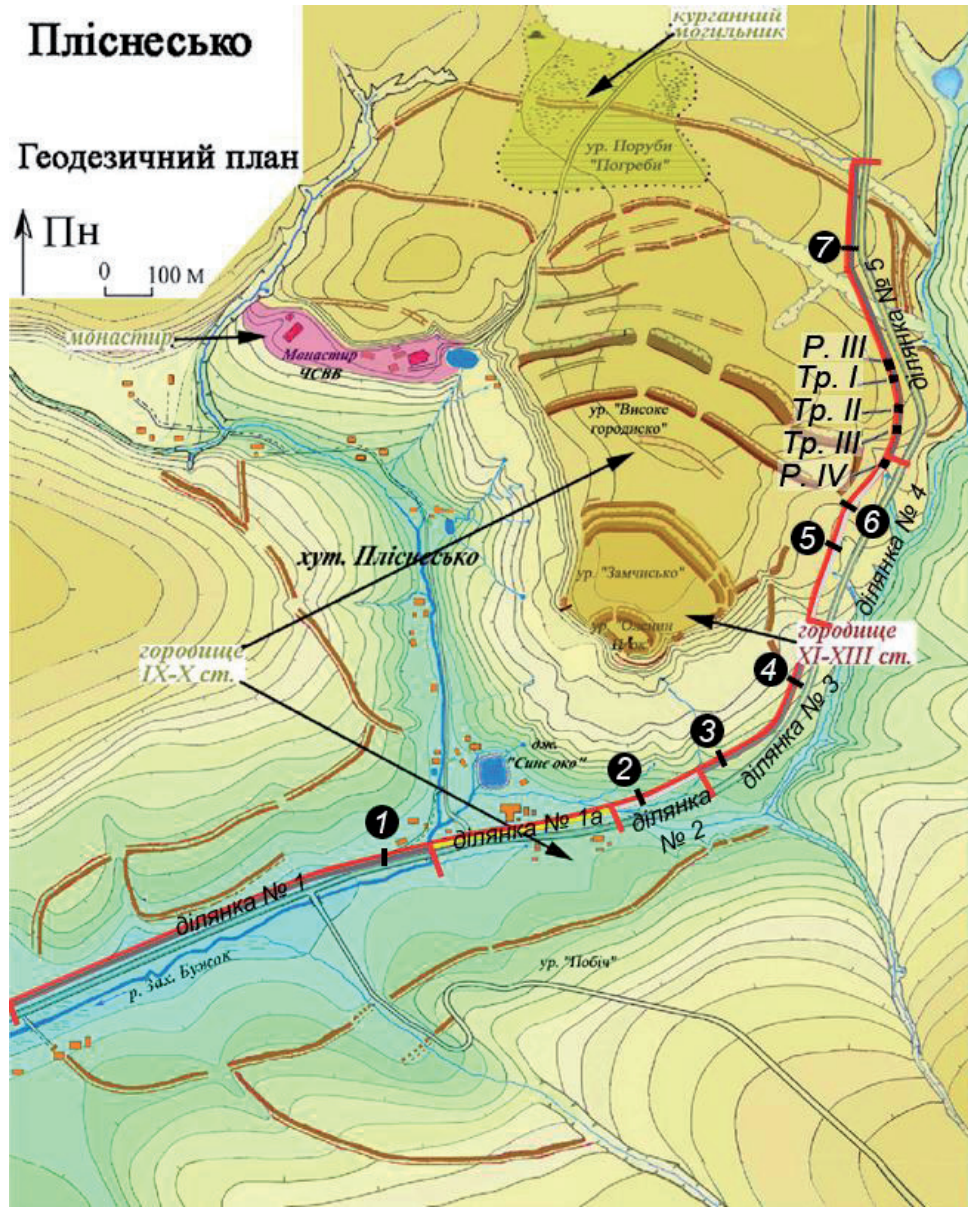
В траншеї III зафіксовано *деструкції двох заглиблених споруд*: **об'єкт №1** (XII–XIII ст.) та **об'єкт № 2** (XII–XIII ст.).

Окрім цього, вдалося вивчити стратиграфію напластувань у різних частинах пам'ятки, де проходила кабельна траншея та зібрати підйомний матеріал слов'яно-руського періоду.

ІЛЮСТРАЦІЇ

	болото		вал
	джерело, струмочок		рів
	канал		траншеї, розкопи
	яр		рівень сучасної поверхні
	очерет		дерн, лісова підстилка
	пасовище		чорні суглинки (орний шар)
	кущі		чорні суглинки
	широколистяні ліси		перевідкладені чорні суглинки
	хвойні ліси		чорні «масні» суглинки
	сад		перевідкладені чорні «масні» суглинки
	польові та лісові дороги		сірі суглинки
	шосейні дороги		перевідкладені сірі суглинки
	житлові та господарські будівлі		супіски
	культові споруди		перехідний горизонт
	кладовище		світлі лесові суглинки
	лінії електропередач		темні лесові суглинки
			перевідкладені лесові суглинки
			вапнякова порода
			вугілля, зола
			глиняна вимазка, кераміка

ДОДАТКОВІ УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

місце проходження «кабельної» траншеї з зазначенням нумерації досліджених ділянок

місце закладання та нумерація «зрізів»

місце закладання та нумерація розкопів і траншей

Рис. 1. План Плісеського археологічного комплексу (за М. Филипчуком) із зазначенням місць проходження траншеї кабелю зв'язку, контрольних зрізів I–VII, розкопів III, IV, траншей I, II, III.

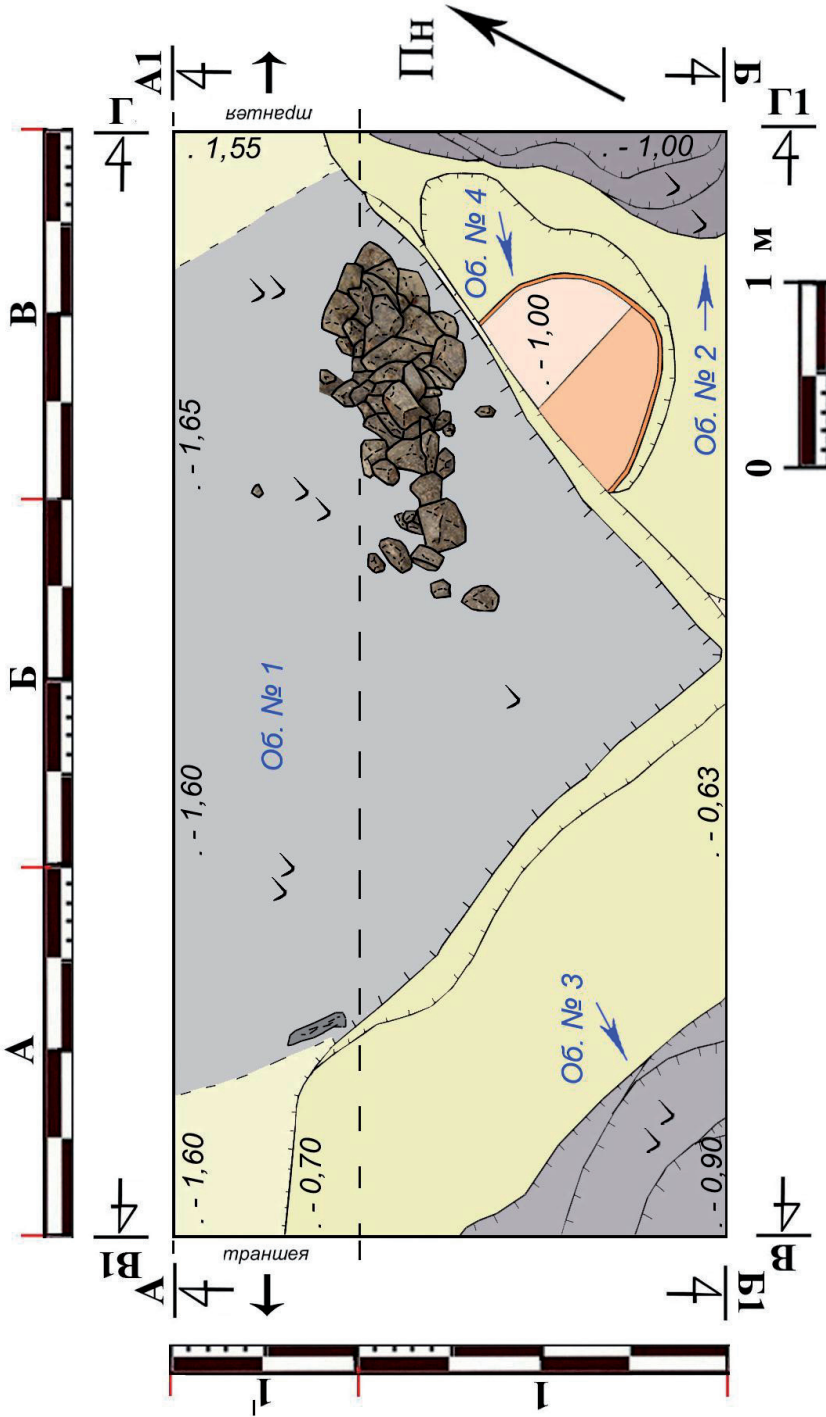

Рис. 2. Розкоп III. Планіграфія. Об'єкти №№ 1-4.

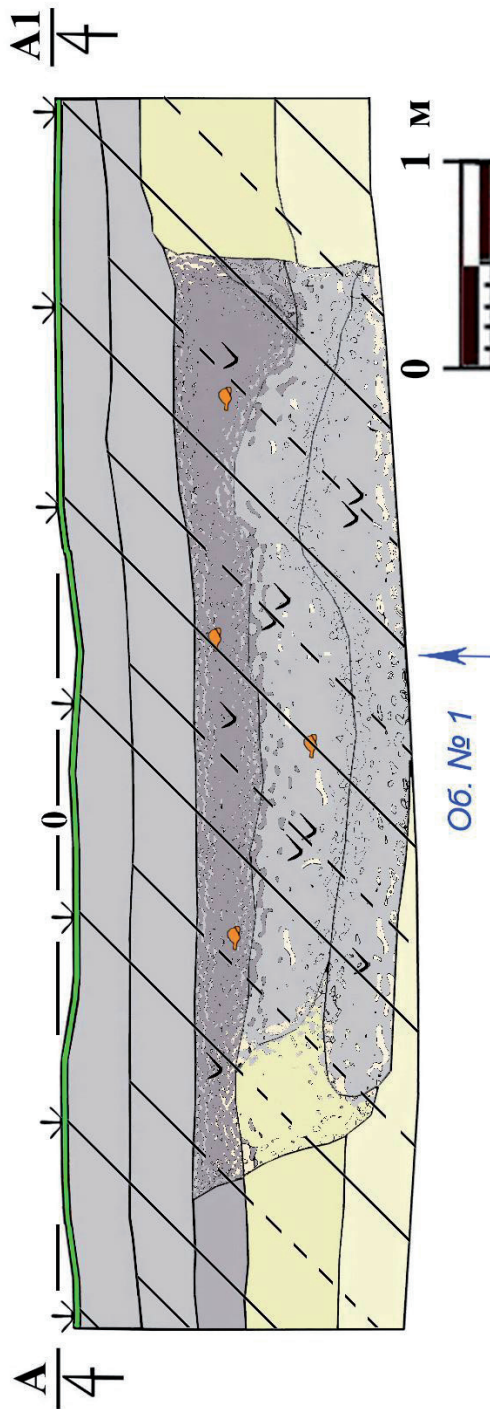

Рис. 3. Розкоп III. Стратиграфічний зріз А–А1.
Об'єкт № 1.

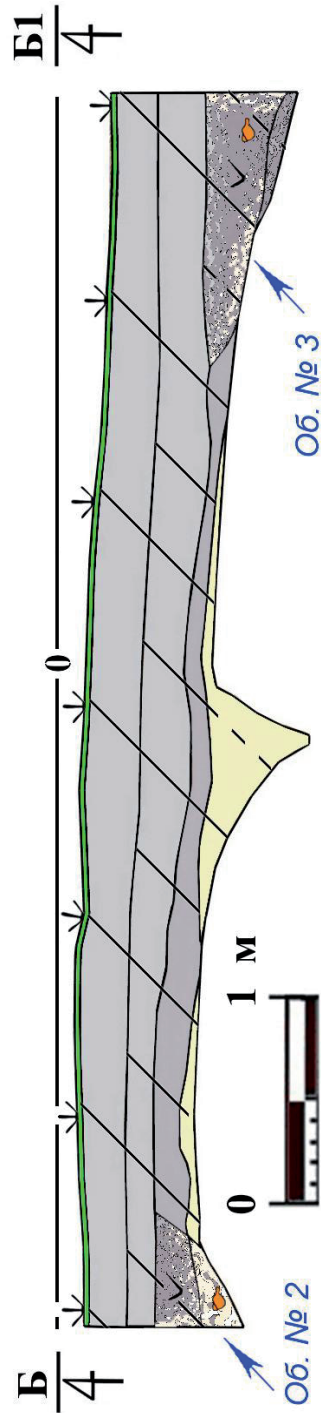

Рис. 4. Розкоп ІІІ. Стратиграфічний зріз Б–Б1.
Об'єкти №№ 2, 3.

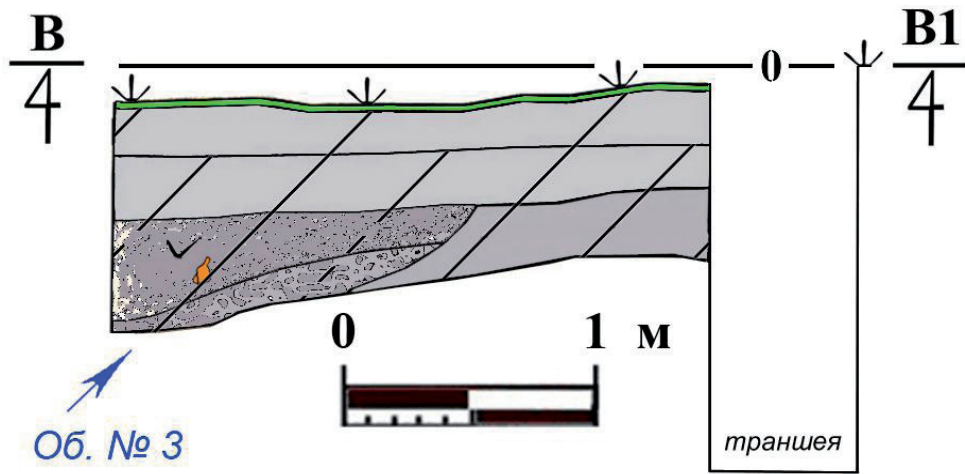

Рис. 5. Розкоп III. Стратиграфічний зріз В-В1.
Об'єкт № 3.

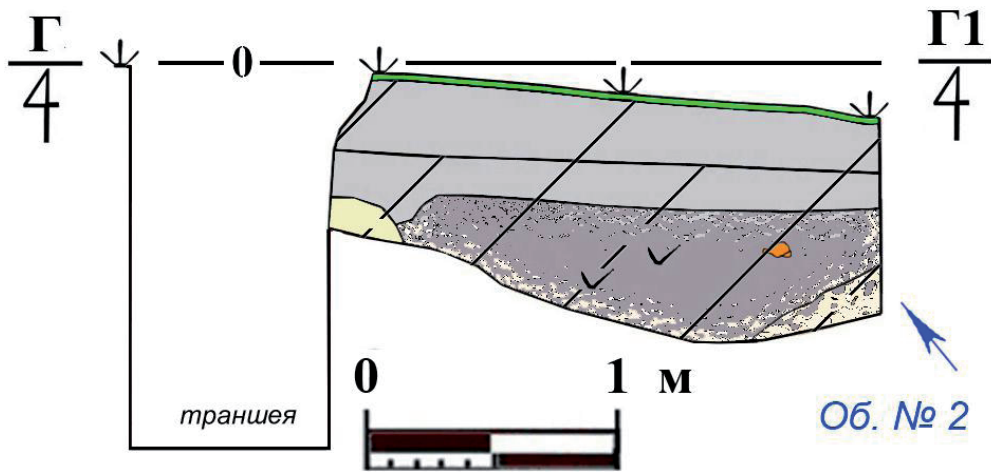

Рис. 6. Розкоп III. Стратиграфічний зріз Г-Г1.
Об'єкт № 2.

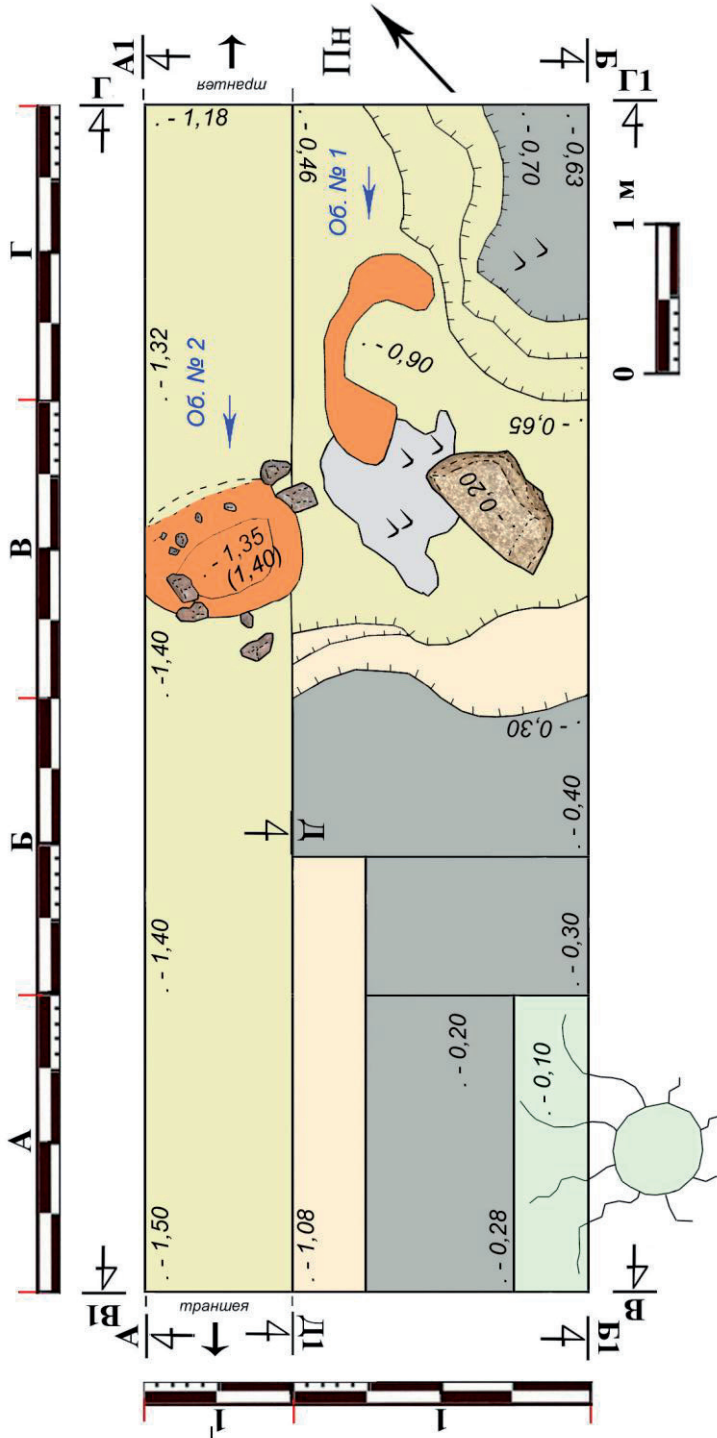

Рис. 7. Розкоп ІV. Планіграфія. Об'єкти №№ 1, 2.

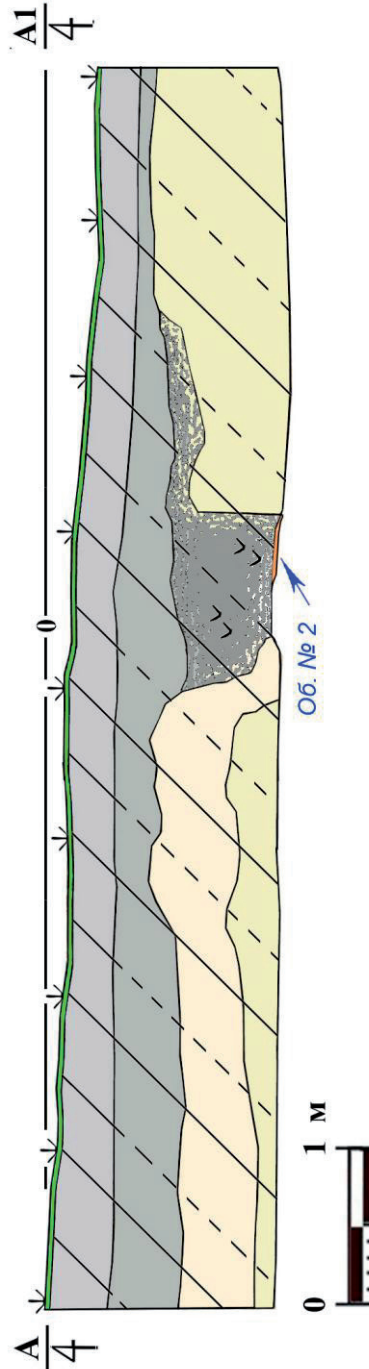

Рис. 8. Розкоп ІV. Стратиграфічний зріз А-А1.
Об'єкт № 1.

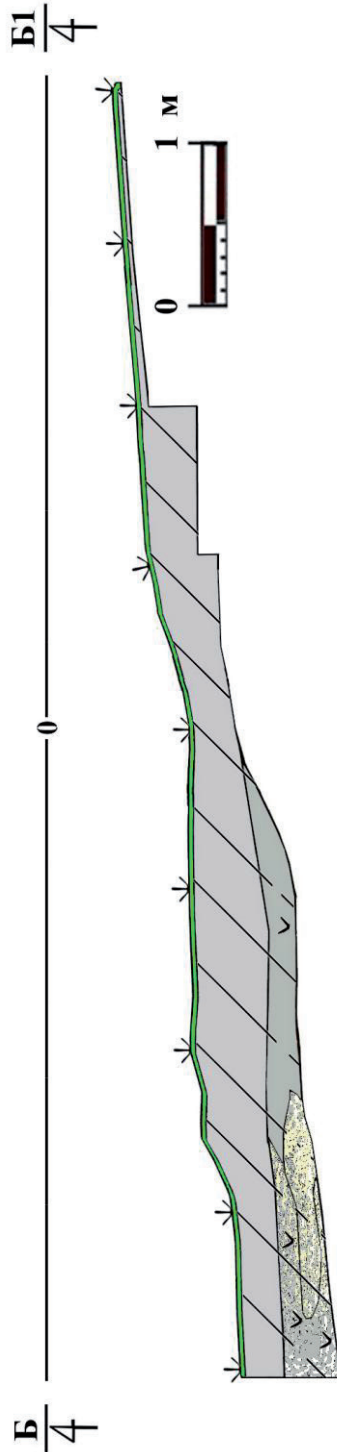

Рис. 9. Розкоп IV. Стратиграфічний зріз Б–Б1.

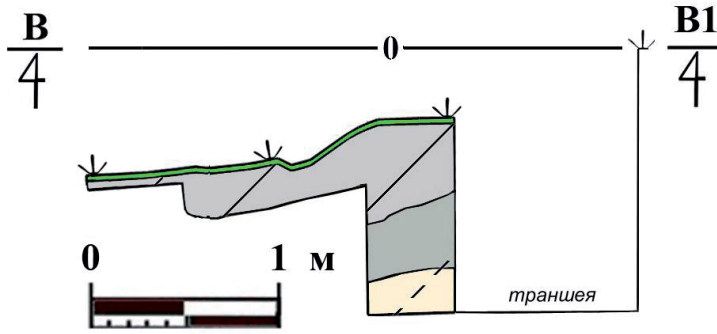

Рис. 10. Розкоп IV. Стратиграфічний зріз В–В1.

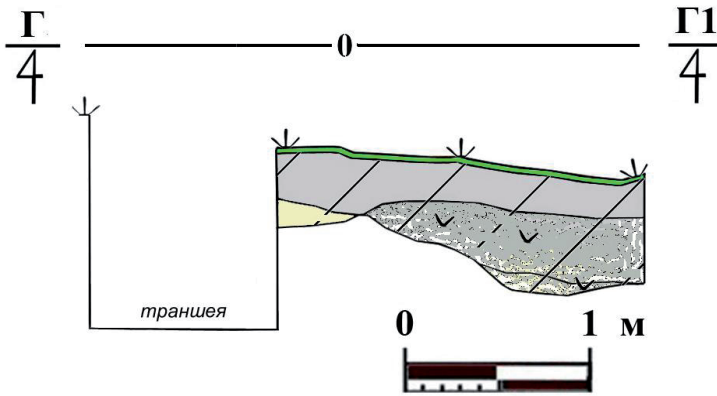

Рис. 11. Розкоп IV. Стратиграфічний зріз Г–Г1.

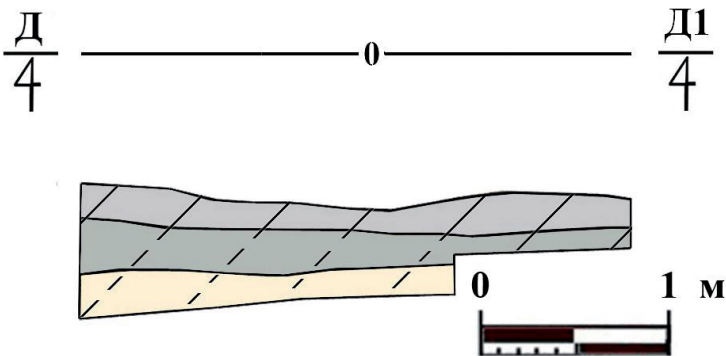

Рис. 12. Розкоп IV. Стратиграфічний зріз Д–Д1.

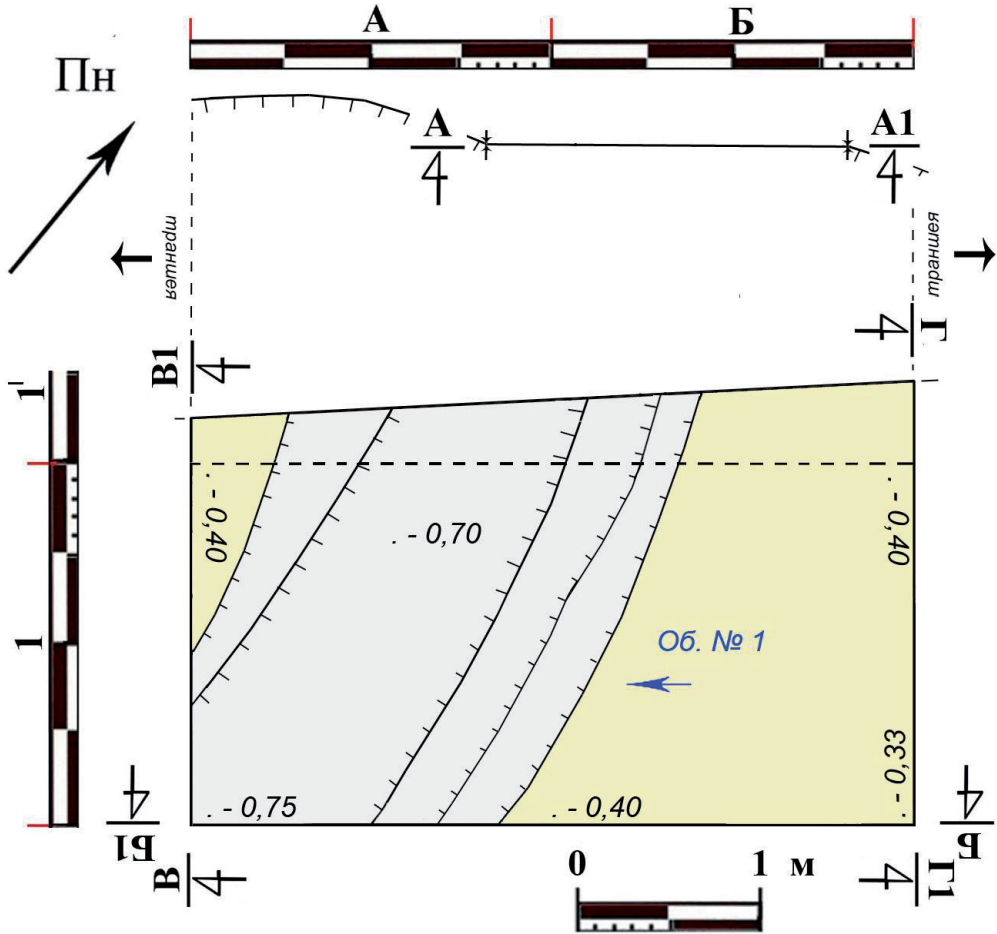

Рис. 13. Траншея I. Планіграфія. Об'єкт № 1.

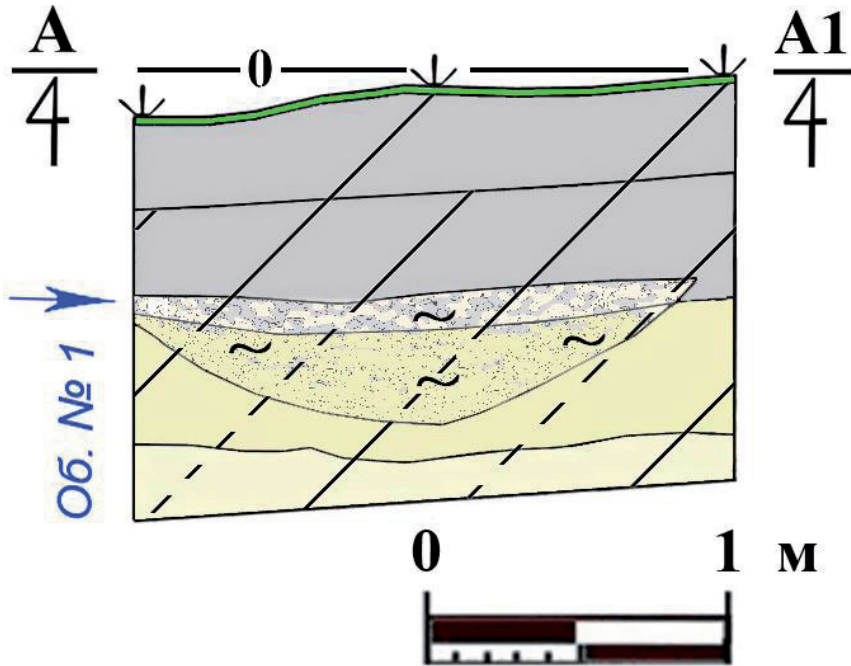

Рис. 14. Траншея I. Стратиграфічний зріз А-А1. Об'єкт № 1.

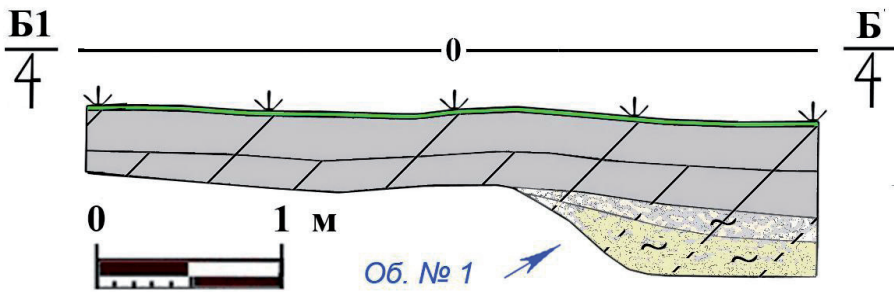

Рис. 15. Траншея I. Стратиграфічний зріз Б-Б1. Об'єкт № 1.

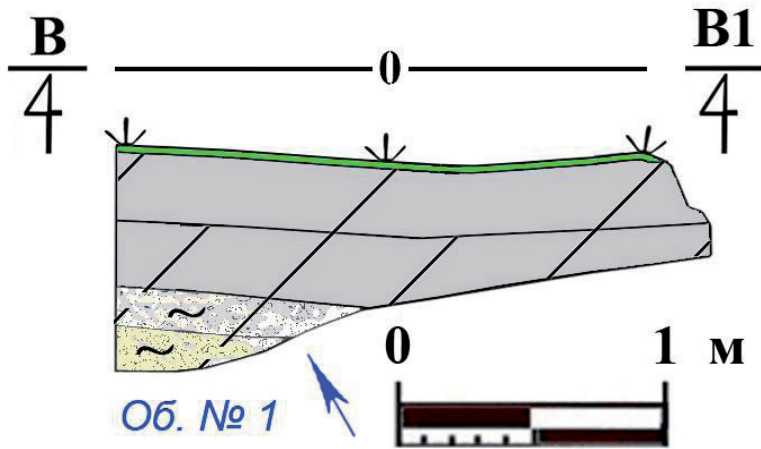

Рис. 16. Траншея I. Стратиграфічний зріз В–В1. Об'єкт № 1.

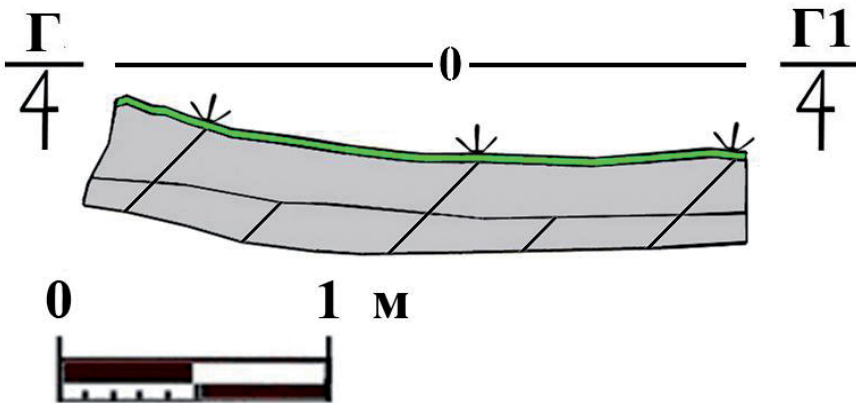

Рис. 17. Траншея I. Стратиграфічний зріз Г–Г1.

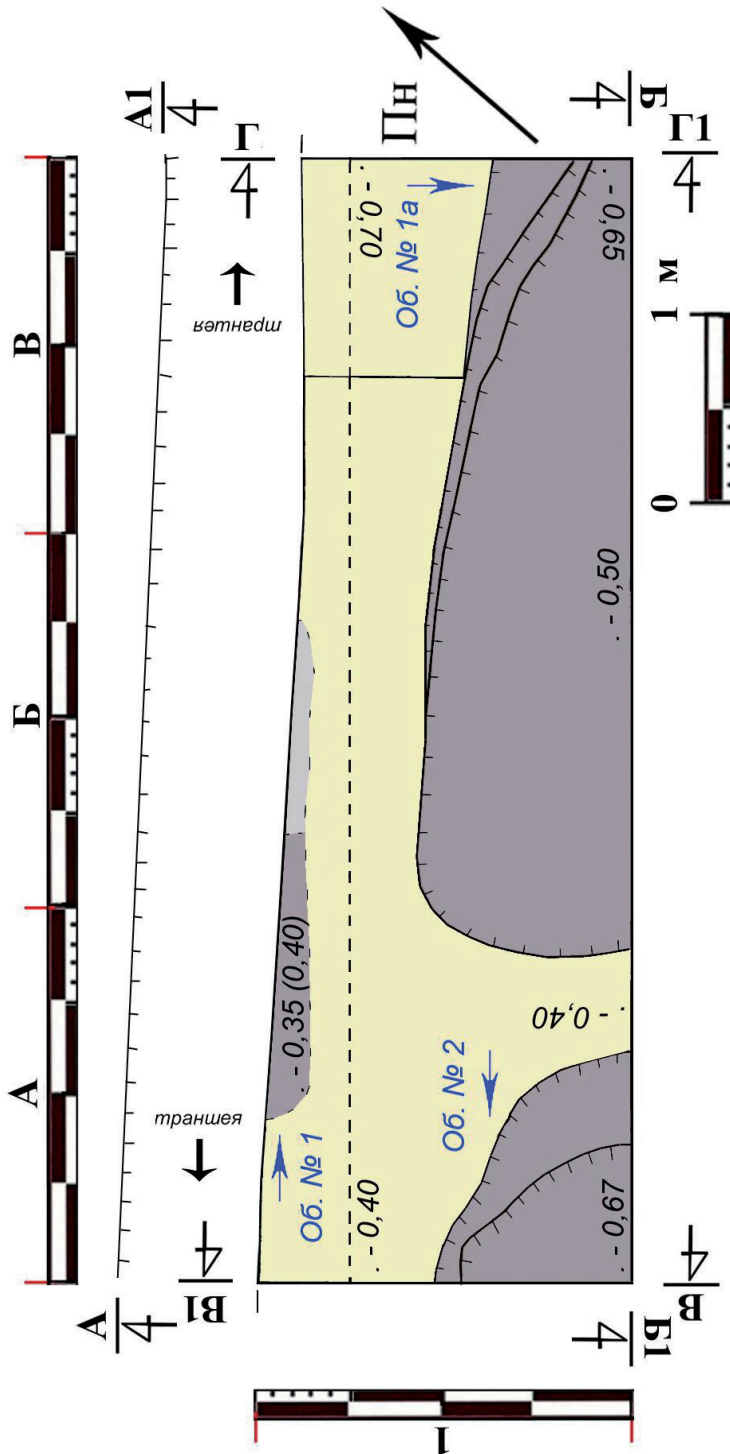

Рис. 18. Траншея II. Планіграфія. Об'єкти №№ 1, 1a та 2.

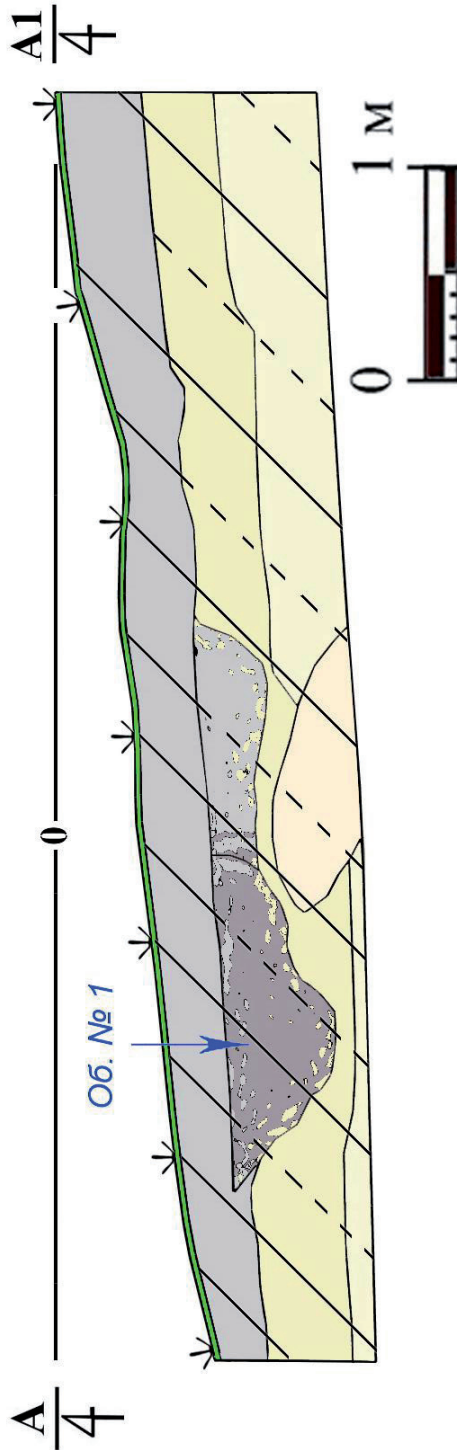

Рис. 19. Траншея II. Стратиграфічний зріз А–А1. Об'єкт № 1.

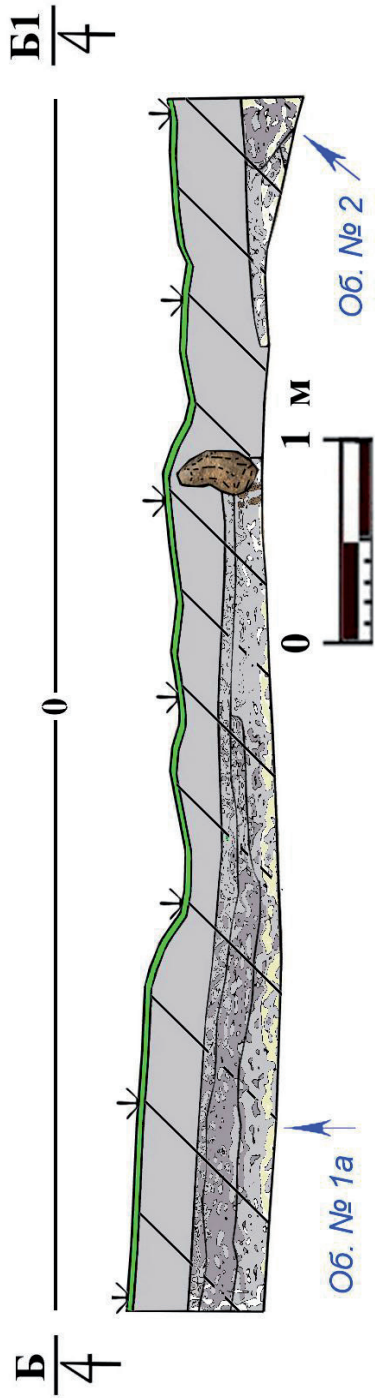

Рис. 20. Траншея II. Стратиграфічний зріз Б–Б1. Об'єкти №№ 1а та 2.

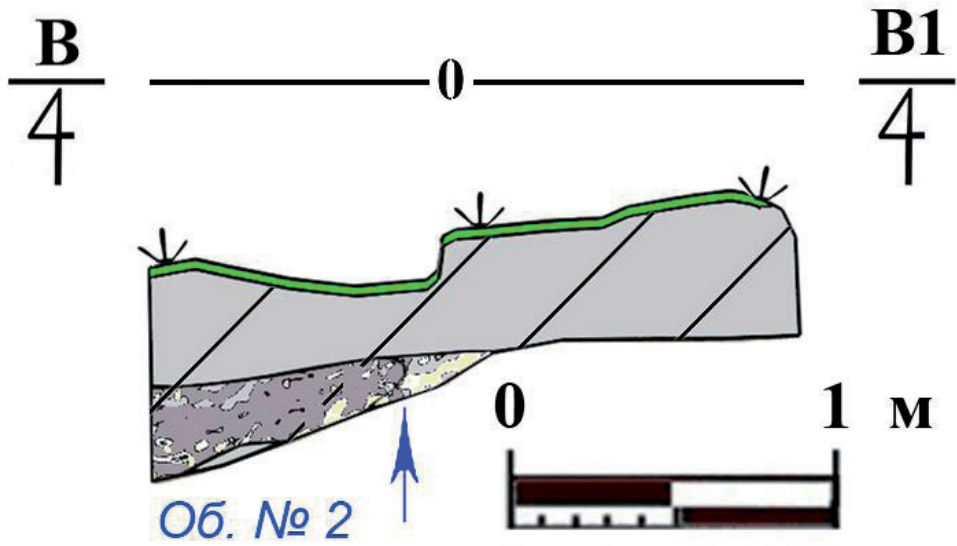

Рис. 21. Граншея II. Стратиграфічний зріз В–В1. Об'єкт № 2.

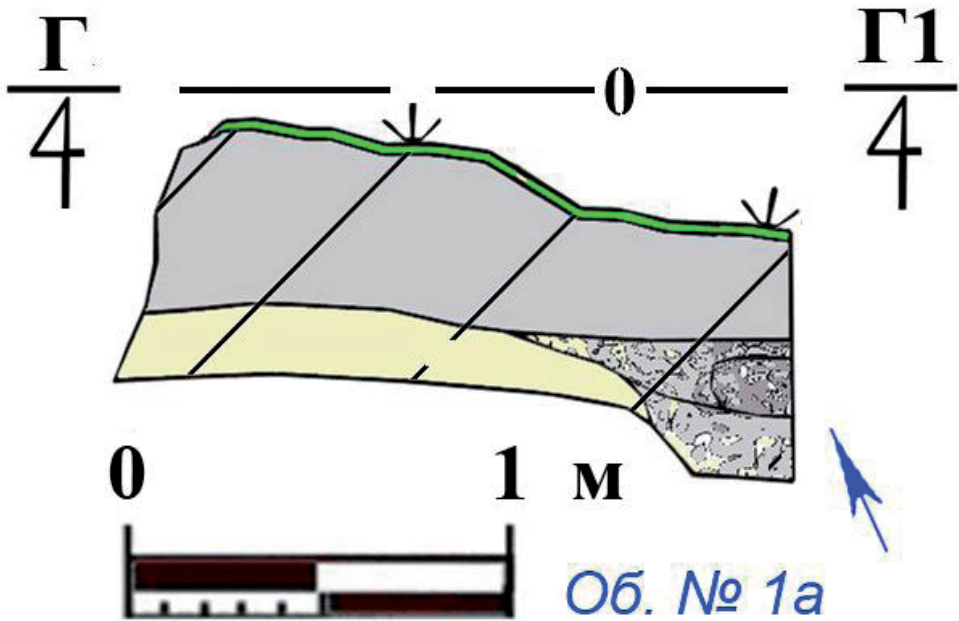

Рис. 22. Граншея II. Стратиграфічний зріз Г–Г1. Об'єкт № 1а.

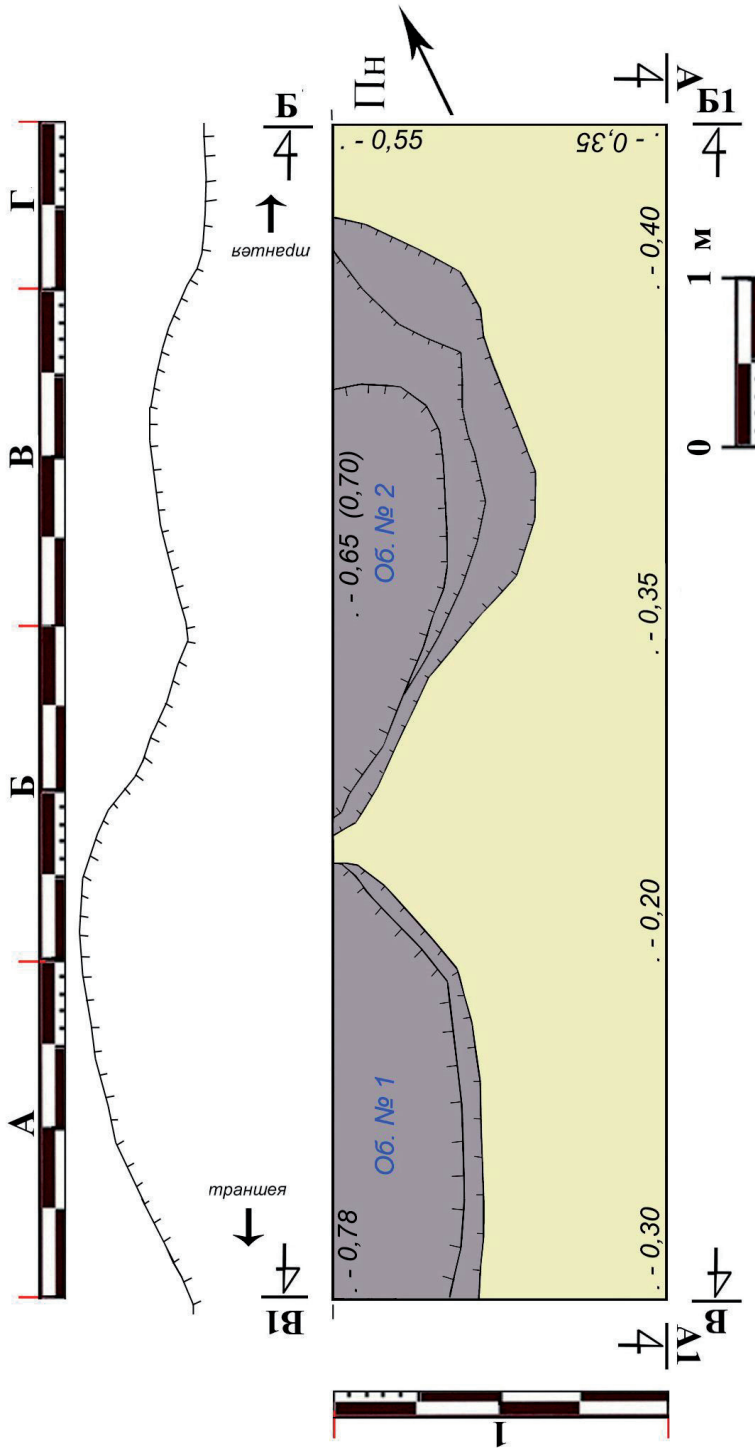

Рис. 23. Траншея III. Планіграфія. Об'єкти №№ 1, 2.

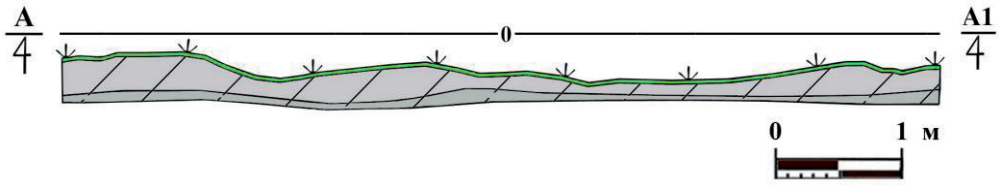

Рис. 24. Траншея III. Стратиграфічний зріз А-А1.

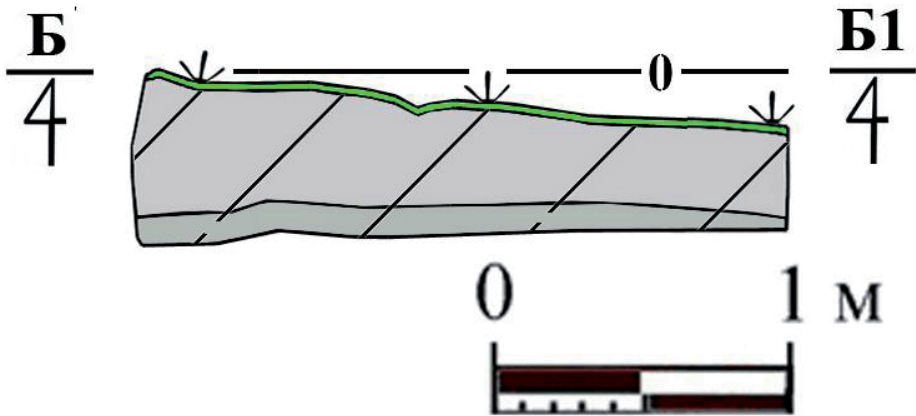

Рис. 25. Траншея III. Стратиграфічний зріз Б-Б1.

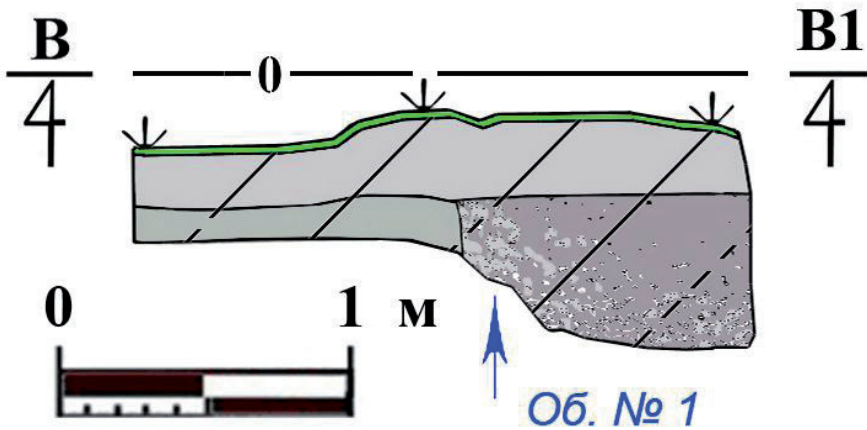

Рис. 26. Траншея III. Стратиграфічний зріз В-В1. Об'єкт № 1.

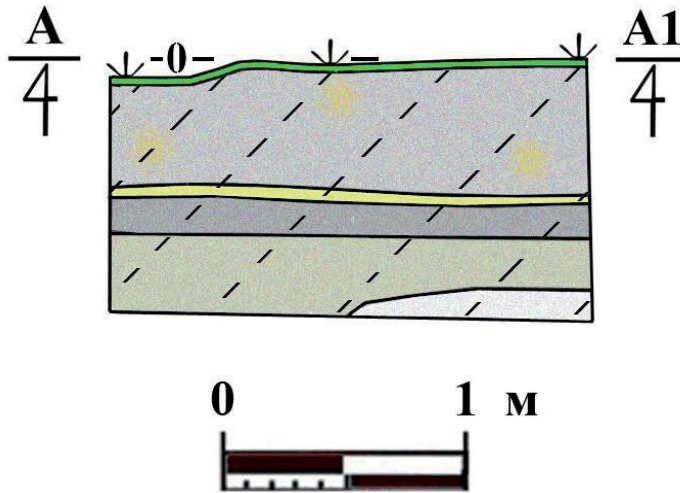

Рис. 27. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 1.

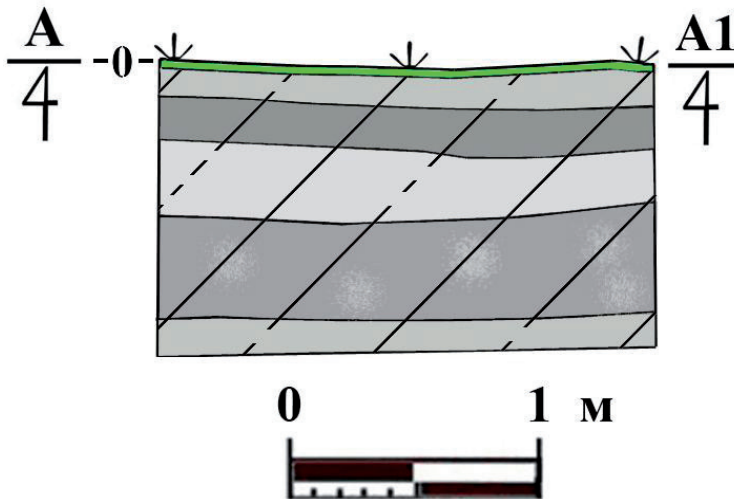

Рис. 28. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 2.

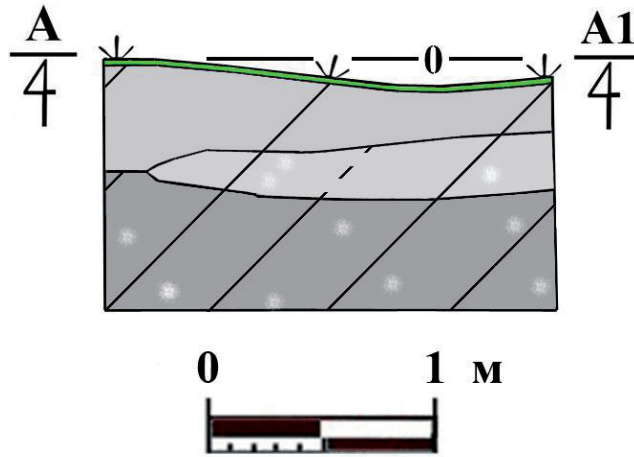

Рис. 29. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 3.

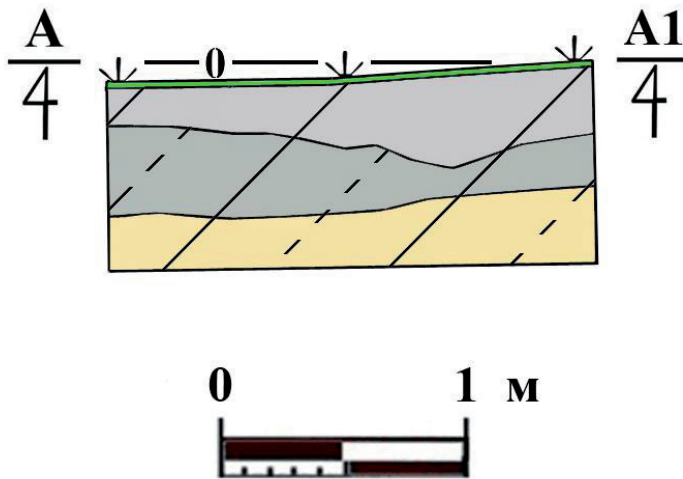

Рис. 30. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 4.

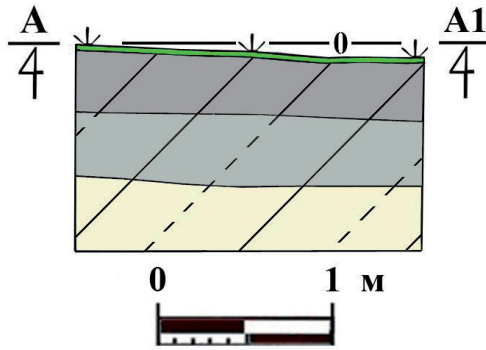

Рис. 31. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 5.

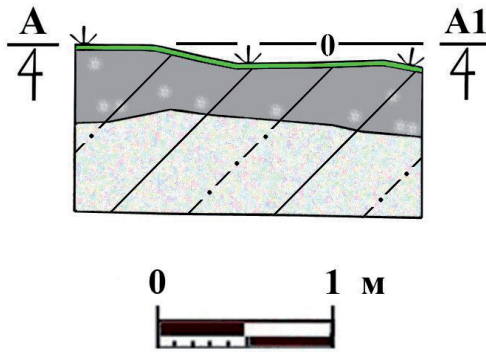

Рис. 32. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 6.

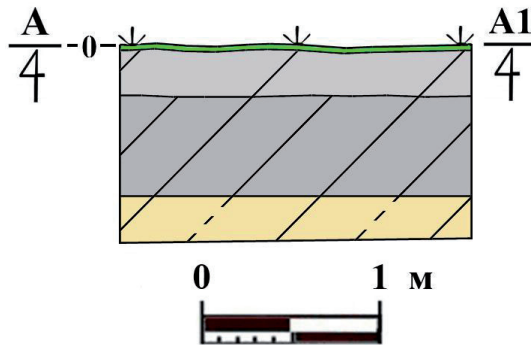
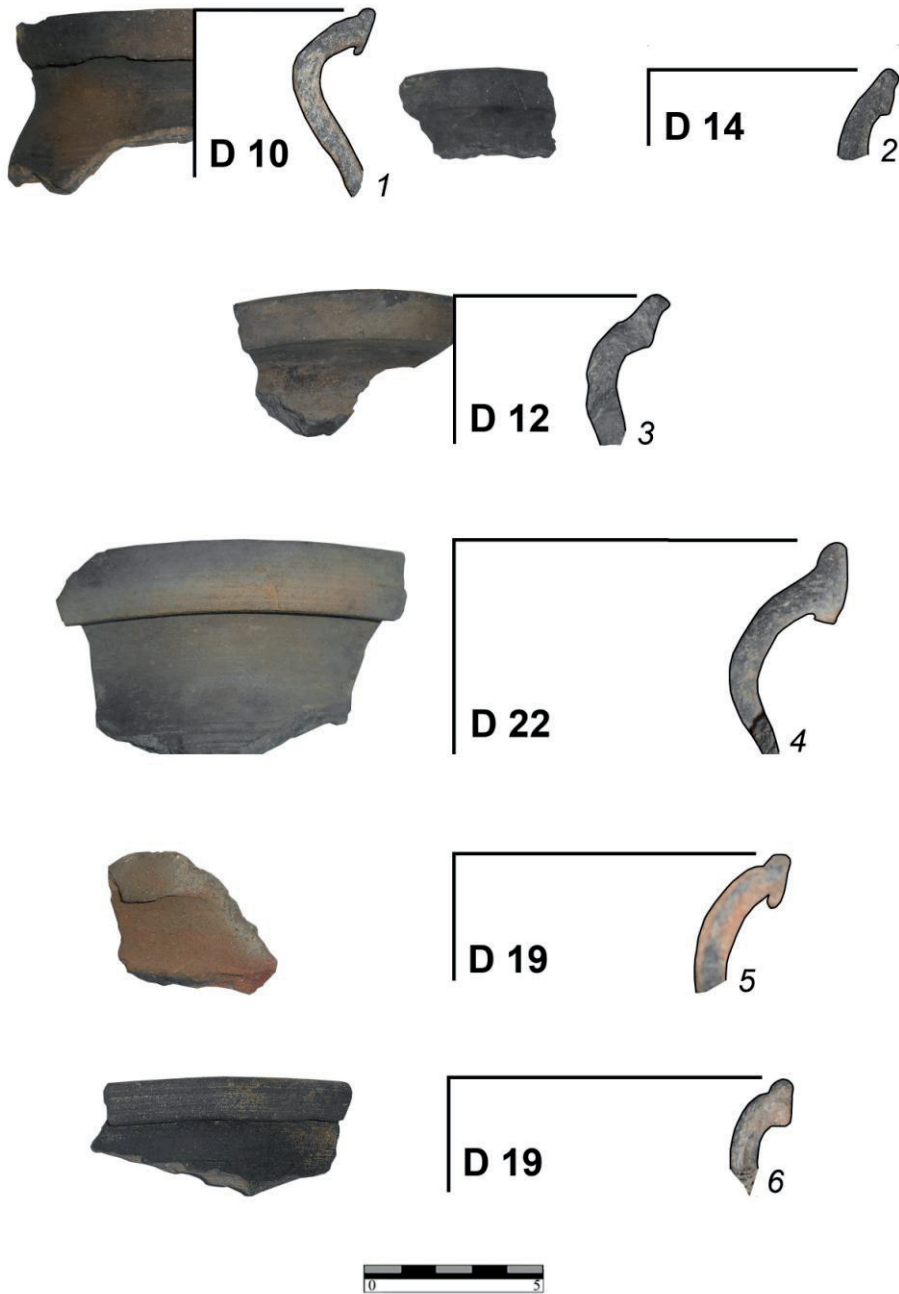
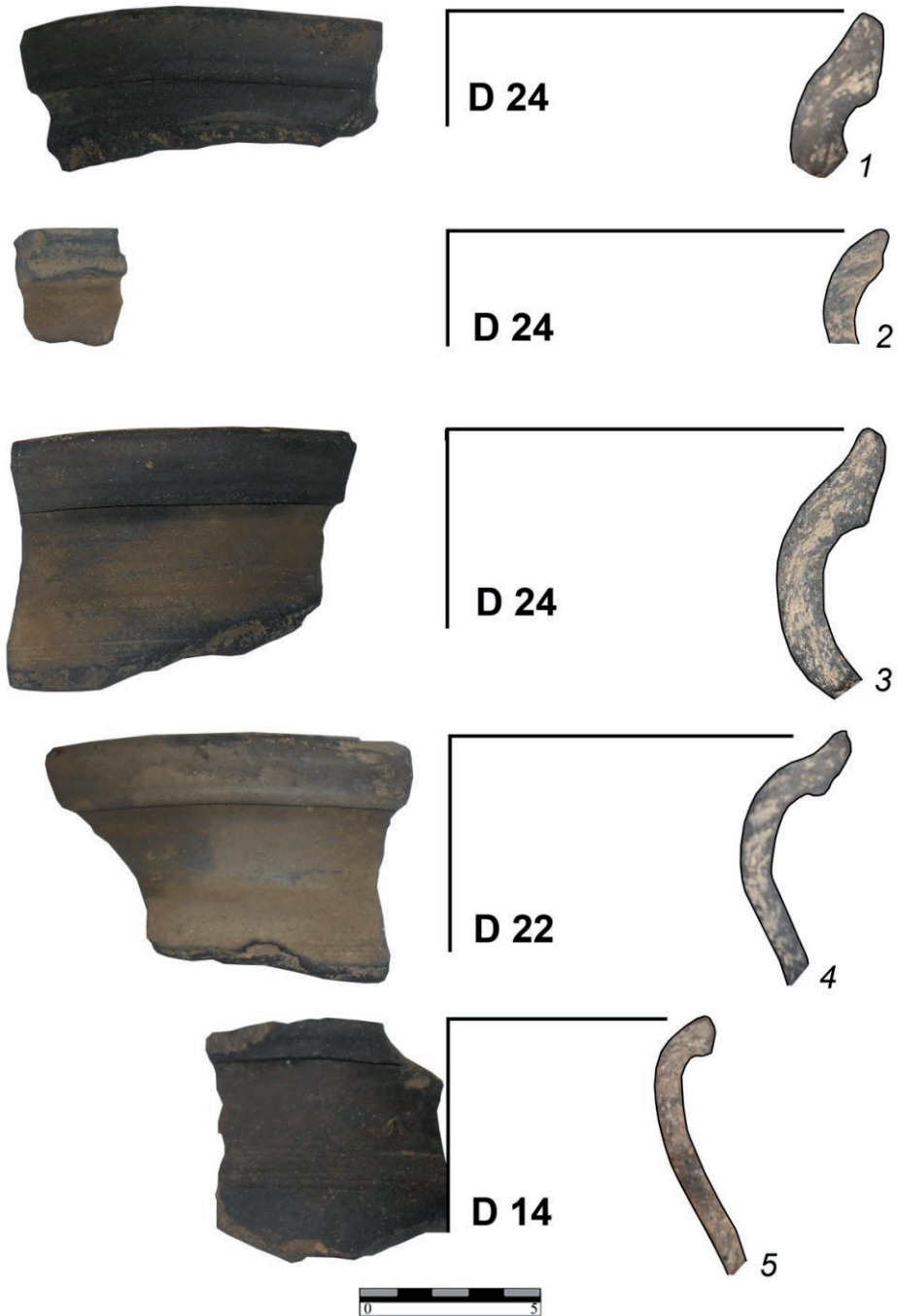

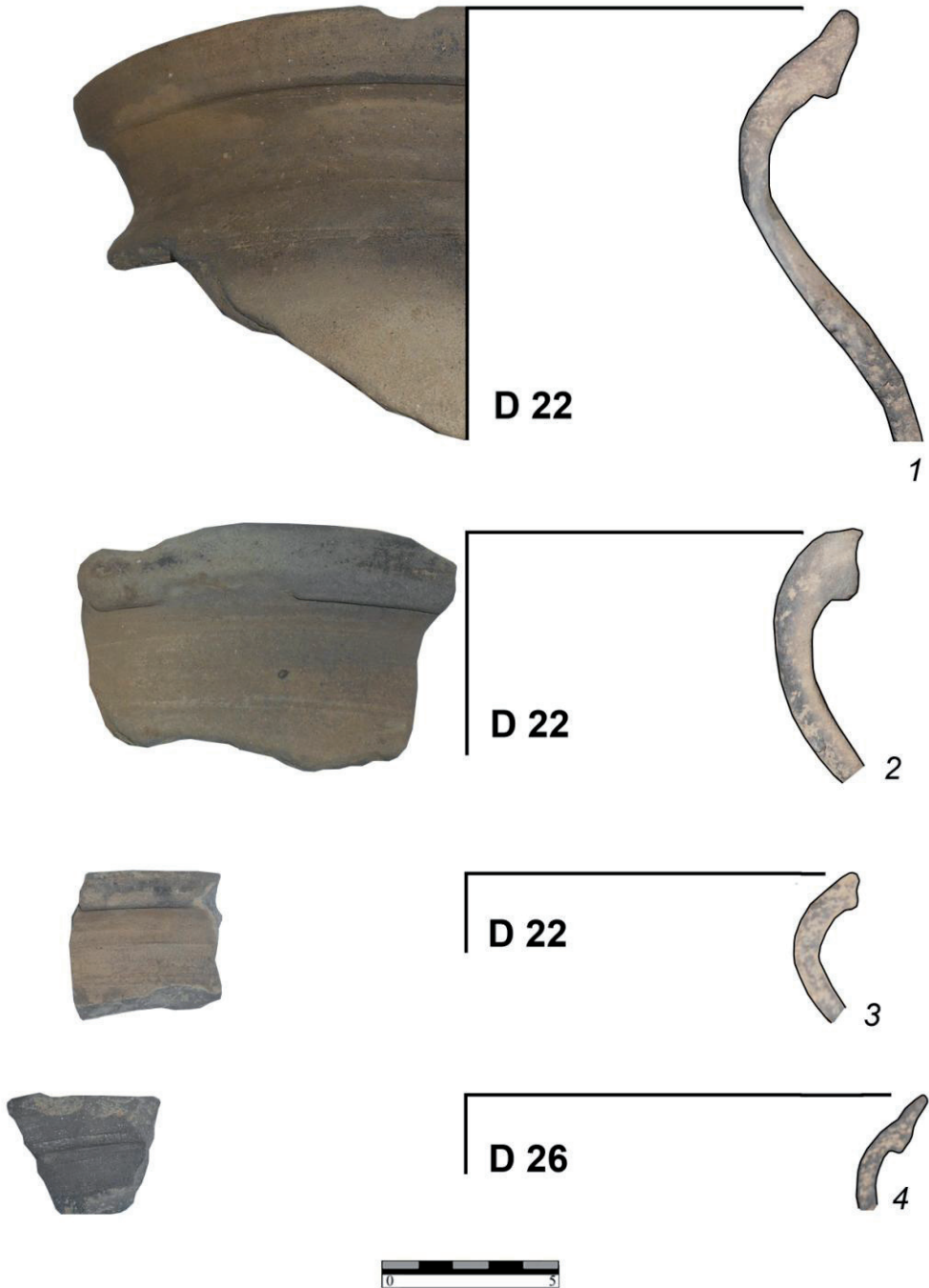
Рис. 33. Траншея кабелю зв'язку. Контрольний зріз № 7.

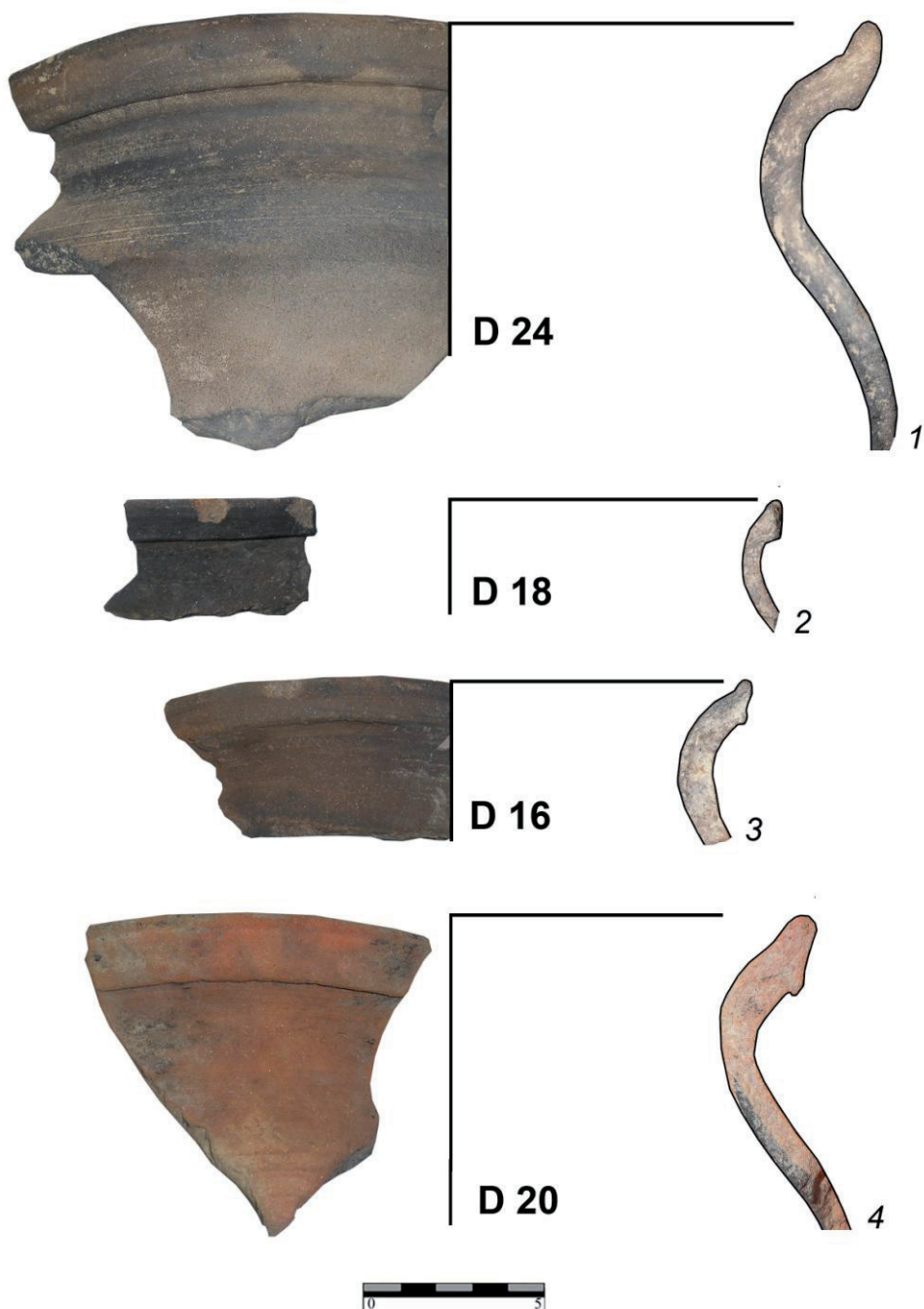
Рис. 34. Розкоп III. Фрагменти вінець кружальних посудин:
1–3 – об. № 1, кв. Б 1, гл. 0,90-1,20 м, заповнення споруди;
4 – об. № 1, кв. Б 1-1', гл. 1,30-1,40 м, долівковий шар споруди;
5–6 – об. № 4, кв. В 1, гл. 1,00 м, під печі.

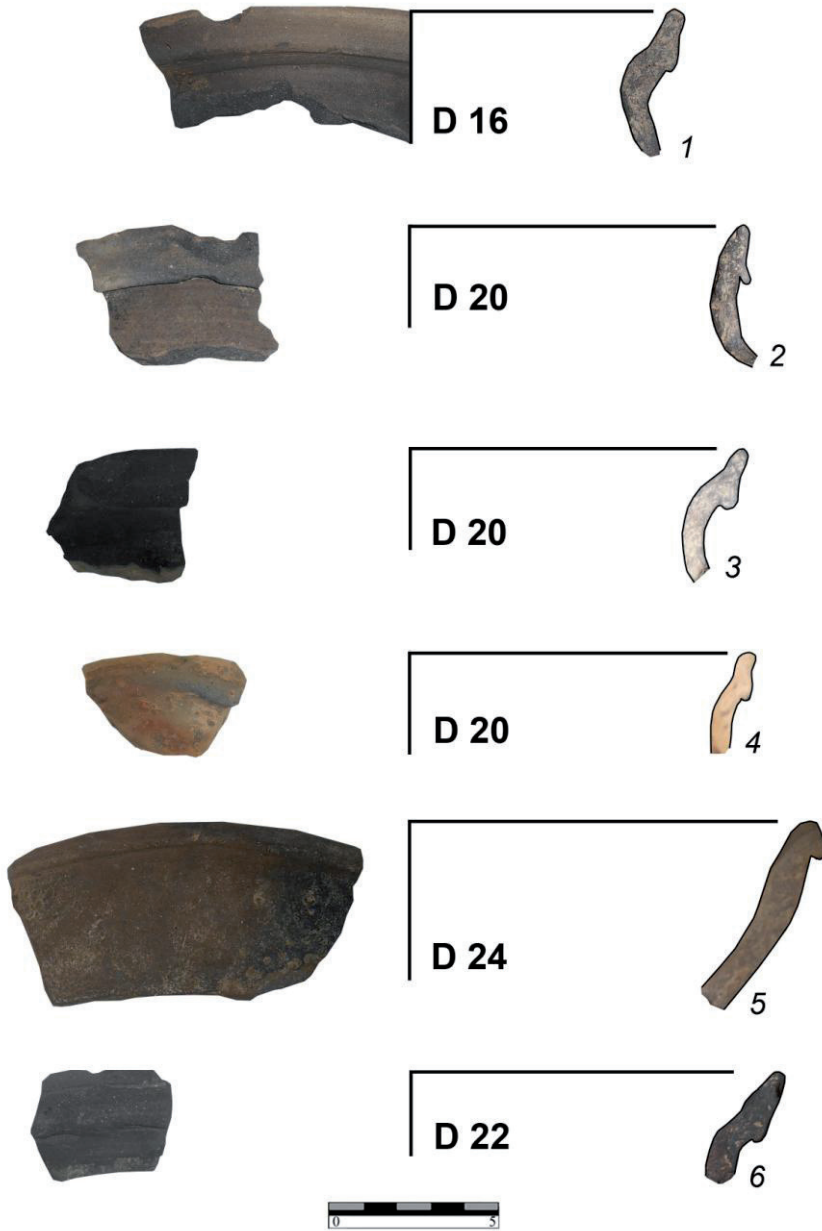
Рис. 35. Розкоп ІV. Фрагменти вінець кружальних посудин: 1–5 – кв. В–Г 1, гл. 0,10-0,40 м, (поверх скупчення каміння).

Рис. 36. Розкоп IV. Фрагменти вінець кружальних посудин:
1-4 – кв. В-Г 1, гл. 0,10-0,40 м, (поверх скупчення каміння).

Рис. 37. Розкоп ІV. Фрагменти вінець кружальних посудин:
1–2 – об. № 1, кв. В–Г 1, гл. 0,50–0,60 м;
3–4 – об. № 2, кв. В 1', гл. 1,40 м, черінь печі.

Рис. 38. Фрагменти вінець кружальних посудин:

- 1–2 – розкоп IV, об. № 2, кв. В 1', гл. 1,40 м, черінь печі;
- 3 – траншея II, об. № 1а, кв. Б–В 1, гл. 0,50 м, долівка;
- 4 – траншея II, об. № 1, кв. А 1, гл. 0,40 м, заповнення;
- 5 – траншея III, об. № 1, кв. А 1, гл. 0,60-0,70 м, заповнення;
- 6 – траншея III, об. № 2, кв. Б–В 1, гл. 0,50-0,60 м, заповнення.

**THE MAIN RESULTS OF THE MONUMENT PROTECTION WORKS
AT THE PLISNESK ARCHAEOLOGICAL COMPLEX
IN AUTUMN 2016**

Andrij Fylypchuk

*Communal Institution of Lviv Regional Council
“Administration of Historical and Cultural Reserve “Ancient Plisnesk”
V. Vynnychenko St. 14, Lviv, 79008, e-mail: archandrij@ukr.net*

The main results of the monument protection researches at the Plisnesk archaeological complex in autumn 2016 are published.

Key words: Plisnesk archaeological complex, Plisnesk, archaeological researches, monument protection researches, Slavic period, Old Russ period.